

Detecció de temes i eixos centrals en la investigació vinculada a la Seguretat i Salut Laboral a Catalunya

Autors

Joan Miquel Verd
Centre d'Estudis Sociològics sobre la Vida Quotidiana i el Treball (QUIT)
Departament de Sociologia. Universitat Autònoma de Barcelona (UAB)

Joan Rodríguez-Soler
Centre d'Estudis Sociològics sobre la Vida Quotidiana i el Treball (QUIT)
Departament de Sociologia. Universitat Autònoma de Barcelona (UAB)

Edició

Generalitat de Catalunya
Departament d'Empresa i Ocupació
Secretaria d'Ocupació i Relacions Laborals
Direcció General de Relacions Laborals i Qualitat en el Treball

Dipòsit Legal: B 7284-2015

Barcelona, febrer de 2015

Si desitja citar aquest document, si us plau, faci-ho de la manera següent:

Verd J, Rodríguez- Soler J, (2012). “*Detecció de temes i eixos centrals en la investigació vinculada a la Seguretat i Salut Laboral a Catalunya.*”. Informe de recerca. Recuperat de http://empresaocupacio.gencat.cat/ca/treb_departament/emo_centre_documentacio_biblioteques/treb_centre_de_documentacio_treball/treb_publicacions/treb_seguretat_i_salut_laboral/emo_estadistiques_estudis/

Avis legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-No Comercial-Sense Obres Derivades 3.0 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, la distribució i la comunicació pública sempre que se'n citi l'autor i no se'n faci un ús comercial de l'obra original ni la generació d'obres derivades. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>.

Sumari

	Pàg.
1. Introducció.....	3
2. Elements del disseny.....	5
2.1 Problemàtica i tractament metodològic.....	5
2.2 La tècnica d'obtenció d'informació: El grup de discussió.....	6
2.3 Selecció dels perfils convocats en el grup de discussió.....	7
2.4 Construcció del guió de discussió.....	9
2.5 Anàlisi de les dades.....	10
3. Resultats.....	11
3.1 Context general.....	11
3.1.1 Problemàtiques	
3.1.2 Anàlisi per perfils	
3.2 Propostes d'intervenció.....	24
3.2.1 Problemàtiques	
3.2.2 Propostes	
3.2.3 Anàlisi per perfils	
3.3 Propostes de recerca	36
3.3.1 Problemàtiques	
3.3.2 Propostes	
3.3.3 Anàlisi per perfils	
4. Propostes d'actuació en matèria de recerca.....	47
Annexos.....	51

1. Introducció

Aquest document respon a l'encàrrec realitzat per part de la Subdirecció General de Seguretat i Salut Laboral (SGSSL) del Departament d'Empresa i Ocupació que té com a objectiu detectar aquells temes en la recerca centrada en la seguretat i salut laboral a Catalunya que els diferents actors implicats consideren com a prioritaris. En aquesta identificació de temàtiques i la seva discussió s'ha comptat amb la participació de tots aquells agents que d'una manera o altra contribueixen al desenvolupament de la SSL. L'estudi es fonamenta en alguns dels objectius estratègics i operatius de l'Estratègia Catalana de Seguretat i Salut laboral 2009-2012 (II Pla de Govern), així com també en l'objectiu transversal d'impulsar i perfeccionar sistemes d'informació i registre en tots els aspectes vinculats a la seguretat i salut laboral. La SGSSL ja està desenvolupant en l'actualitat un conjunt d'actuacions en aquests camp al voltant de tres eixos principals: a) Monitorització i anàlisi de dades, b) Desenvolupament d'instruments, i c) Fiabilitat i validesa de les dades monitoritzades. En aquest estudi s'ha plantejat impulsar una reflexió col·lectiva, oberta i participativa, que permeti afegir línies d'actuació o, si és el cas, ratificar l'orientació dels programes que desenvolupa actualment la SGSSL. L'estudi també vol ser útil per definir noves línies d'actuació per a la propera Estratègia Catalana de Seguretat i Salut Laboral.

La demanda plantejada per la SGSSL té caràcter de “primera aproximació” i marca l'objectiu exploratori que forçosament ha tingut l'estudi. Podem considerar que ens trobem inicialment davant d'una recerca que no parteix de certeses contrastades i ni tan sols d'hipòtesis a validar. L'objectiu és precisament identificar, això sí, amb la màxima fonamentació empírica possible, les línies de consens i dissens al voltant de la recerca en seguretat i salut laboral a Catalunya. En línia amb aquests objectius plantejats, l'estratègia metodològica suggerida per la SGSSL i ratificada i assumida per part de l'equip investigador és de caràcter qualitatiu. Concretament, l'estudi ha tingut els grups de discussió com a principal tècnica d'obtenció de dades. Aquest informe recull els resultats de l'anàlisi d'aquests grups de discussió, amb l'objectiu d'obrir un procés reflexiu i participatiu sobre els temes de recerca a desenvolupar per la SGSSL en un futur.

L'informe s'estructura en tres grans blocs, a banda de la introducció. Inicialment, en els punt 2 es presenta i fonamenta l'estratègia metodològica desenvolupada en aquest

estudi. En el punt 3 es recull l'anàlisi dels resultats dels grups de discussió realitzats en el marc d'aquest projecte. La presentació d'aquests resultats segueix l'esquema de l'anàlisi realitzada. Aquesta anàlisi segueix un recorregut de dalt a baix, del nivell més general al nivell més concret. Així, un primer nivell d'anàlisi serà el del context general on es situa l'àmbit de la seguretat i salut laboral (SSL), on s'estudiaran aquells elements més estructurals que envolten, condicionen i limiten la gestió i prevenció de riscos laborals. Un segon nivell més concret tractarà aquelles propostes formulades per part dels actors participants en els grups de discussió, tant des de la vessant de la intervenció com de la recerca. Dins aquest segon nivell, i per a cadascun dels àmbits (propostes d'intervenció i propostes de recerca) es presentaran en primer lloc les problemàtiques identificades pels actors i a continuació les propostes que aquests mateixos actors hi vinculen (ja sigui de forma directa o indirecta).

L'anàlisi, per als dos nivells esmentats, es realitza de dues formes. Primer, presentant aquells conceptes i/o idees més significatives dins el discurs general. Segon, a partir d'aquests conceptes, fent una anàlisi en funció dels perfils dels actors participants als grups de discussió. Aquesta última forma d'anàlisi permet estudiar el nivell de consens o dissens de cadascun dels aspectes tractats i, especialment, de les propostes suggerides dins els grups de discussió.

El punt 4 constitueix el tercer gran bloc de l'informe. En ell es presenten una sèrie de propostes d'actuació en matèria de recerca. Aquestes propostes, que tenen el seu origen en l'anàlisi dels grups de discussió, es deriven tant de les propostes fetes directament en els grups de discussió com de la reflexió i anàlisi dels investigadors. Aquest darrer bloc cal entendre'l com a punt de partida per a la concreció i discussió al voltant de les possibles línies de recerca futures.

2. Elements del disseny

2.1 Problemàtica i tractament metodològic

Si bé sovint s'identifica l'estratègia qualitativa amb l'objectiu de "comprensió" de l'acció social i l'atribució (individual i col·lectiva) de significats que té aquesta acció, els enfocaments qualitatius també són adequats per desenvolupar objectius exploratoris. De fet, amb massa freqüència s'entén que l'única utilitat de l'aproximació qualitativa és la de realitzar una primera aproximació a un determinat objecte d'estudi. Efectivament, l'estratègia qualitativa és la més indicada per abordar aquelles qüestions en què no es compta amb unes hipòtesis de partida, ja sigui per falta de coneixement teòric o empíric consolidat, ja sigui perquè l'objecte i/o el context que s'estudia és molt diferent del que ha donat lloc al coneixement existent. Les tècniques qualitatives, gràcies a la seva flexibilitat i obertura al subjecte permeten obtenir nous elements i informacions no esperades. L'ús de protocols poc formalitzats, de dades de caràcter verbal i d'anàlisis interpretatives permeten tenir accés a informacions que els dispositius rígids i tancats de les tècniques quantitatives sovint deixen escapar.

Atesos els objectius de la recerca, especialment pel que fa a l'objectiu d'identificar possibles noves línies de recerca, resulta evident l'adequació de l'aproximació qualitativa. Entre les diferents possibles tècniques d'obtenció de dades, la utilització de la tècnica del grup de discussió permet evitar el biaix individualitzant que sovint es produeix en les recerques fonamentades exclusivament en la tècnica d'entrevista. Cal assenyalar, a més, que l'ús de grups de discussió permet combinar l'orientació exploratòria i descriptiva amb una orientació més propera a la lògica explicativa. Així, els diferents raonaments, opinions i discursos que puguin identificar-se en els grups es poden associar als perfils seleccionats que, a la vegada, ho seran per la presència d'un conjunt escollit de "variables" o factors de caràcter explicatiu. D'aquesta manera, serà possible obtenir inferències tant de caràcter descriptiu com explicatiu.

Dins aquesta elecció metodològica, s'ha fet l'adaptació adient al tipus de qüestions plantejades (objecte d'estudi) i al col·lectiu tractat (població). En aquest sentit, s'ha relaxat la condició habitual de desconexió mútua entre les persones que han format part dels grups de discussió, tot i el risc de biaix que aquest fet podria haver provocat. Cal ser conscients en aquesta ocasió que la població rellevant és petita

(especialment pel que fa a alguns col·lectius), qüestió que obliga a prioritzar la representativitat tipològica de les persones escollides.

2.2 La tècnica d'obtenció d'informació: El grup de discussió

Com s'ha assenyalat anteriorment, la tècnica utilitzada per obtenir la informació en aquest projecte serà la del grup de discussió. En aquesta tècnica es reuneix un nombre d'entre 7 i 10 persones perquè participin en una dinàmica d'interlocució oberta a la participació de tots els intervinents.

El grau de directivitat en la interlocució és una qüestió que provoca debat i que cal adaptar a la complexitat dels temes plantejats i al perfil de les persones convidades. En general, s'entén que en el *grup de discussió* hauria de primar una dinàmica de conversació lliure, amb un mínim d'intervencions de la persona moderadora. La interlocució seria el resultat del plantejament inicial d'una qüestió per part de la persona moderadora, que a continuació hauria de deixar el pes absolut de les intervencions al grup i preocupar-se només per garantir que tothom intervé de forma ordenada (rol exclusiu de moderació de les intervencions). En aquest "model", tot i que existeixen "qüestions a tractar", l'objectiu és que la dinàmica sigui el més oberta possible, de manera que es pugui donar peu a la identificació mútua entre els membres del grup i a la construcció col·lectiva de significats. Es busca que la riquesa d'informacions (siguin o no consensuades) sigui la màxima possible. A aquest primer model es contraposa el "model" representat pel *grup focal*. En aquest cas, el qüestionari i la intervenció del moderador tenen més pes, ja que constitueixen l'espina dorsal de tota la interacció. D'aquesta manera, més que la construcció col·lectiva del significat es cerca el debat i la confrontació d'opinions i accions, sense que es deixi operar amb tanta llibertat la pròpia dinàmica del grup.

En el nostre cas, tot i adoptar el nom més comú en sociologia de *grup de discussió*, cal posar de manifest que els objectius de recerca ens porten a unes característiques de la interlocució més properes a la del *grup focal*. L'interès principal per les accions i opinions de les persones seleccionades, més que per les seves representacions i significats, ha de portar a unes intervencions fonamentades en les experiències de cada un dels participants, rastrejant amb el màxim de detall possible el coneixement de què disposin. Aquest objectiu fa necessari un guió de caràcter semi-estructurat i unes intervencions de la persona moderadora orientades a aconseguir aquestes informacions.

Un altre element rellevant en el disseny dels grups és el grau d'homogeneïtat i heterogeneïtat amb què es treballa a l'hora de definir la composició dels grups. La regla general en la delimitació dels grups de discussió és la de procurar el màxim d'heterogeneïtat entre grups i el màxim d'homogeneïtat interna en cada grup. Aquest tipus de disseny pretén obtenir, per a cada grup realitzat, una "veu única" que es pugui identificar amb un determinat perfil. A més, d'aquesta manera és possible calibrar el grau de consens existent dins el col·lectiu o perfil representat en el grup. Amb tot, una homogeneïtat interna absoluta (en el límit, una configuració del grup en què els seus components són socialment indistingibles) té molt poc sentit. És bona l'existència d'una certa heterogeneïtat en el si del grup, no tan sols per reforçar la seva similitud respecte al perfil que representa i afavorir el contrast d'opinions "internes", sinó també per veure en quina mesura tenen un efecte diferenciador factors que s'han considerat secundaris (però tinguts en compte en la tria de les persones convidades al grup).

2.3 Selecció dels perfils convocats en el grup de discussió

Com en totes les tècniques qualitatives, la representativitat de la tècnica del grup de discussió es fonamenta en la selecció estratègica de les unitats d'informació (les persones informants). L'objectiu no és mai una representativitat estadística. Això no vol dir que els resultats obtinguts en la investigació tinguin un caràcter contingent, vàlids únicament per al conjunt de persones que s'han seleccionat com a fonts d'informació. La representativitat s'obté buscant la significativitat tipològica de les persones convocades; és a dir, assegurant la relació de pertinença entre les unitats seleccionades i l'extensió de la qual tipològicament formen part.

El procediment per arribar a aquesta representativitat tipològica consisteix en l'elaboració d'un llistat o graella, basat en les dimensions més rellevants de l'objecte d'estudi. Així, a partir del creuament de diferents "variables" o factors, s'arriba a construir la graella que identifica els perfils que s'entenen com a més representatius del camp estudiat. Una vegada obtinguts aquests perfils es procedeix a la captació dels individus que més clarament coincideixen amb el mencionats perfils.

En el camp pertinent a aquest estudi, és possible trobar diferents eixos de dissimilitud que acabarien per establir els diferents perfils. Es tracta de factors que permetrien explicar les diferents opinions i experiències en l'àmbit de la seguretat i salut laboral per part de les persones que poden aportar informació rellevant. En el següent llistat s'enumeren aquests possibles eixos (i les seves categories), que fan referència tant a

les característiques de l'àmbit d'actuació de les persones com als trets dels riscos amb què aquestes persones poden estar més familiaritzades:

- 1) Activitat econòmica (construcció, química, metal·lúrgica, sanitat, educació, etc.)
- 2) Actors (Administració, sindicats, patronal, etc.)
- 3) Tipologia de factor de risc (psicosocial, ergonòmic, ambiental, etc.)
- 4) Característiques empresarials i socials del seu àmbit laboral (grandària de les empreses, etc.)

Atès el caràcter eminentment exploratori de la recerca i el nombre relativament escàs de grups que es volien realitzar (sis), s'ha donat prioritat en la composició dels grups a l'eix de dissimilitud definit per les característiques de l'actor. Per altra banda, cal tenir en compte que dins aquest eix és possible establir com a unitats d'informació tant a persones amb una responsabilitat de gestió com a persones amb un contacte més immediat i quotidià amb la salut i seguretat laboral. És per aquest motiu que aquest diferent grau de responsabilitat i de contacte quotidià amb la salut laboral i la prevenció de riscos s'ha tingut també en compte en l'elaboració dels grups. La resta de factors de dissimilitud enumerats també han contribuït a la necessària heterogeneïtat interna de cada grup. Així, en la proposta final de composició dels grups s'intenta combinar la variable principal (que marca la diferència entre grups) amb les secundàries (que marquen les heterogeneïtats internes de cada grup).

Les característiques de cada un dels grups convocats es presenta a continuació. El següent llistat s'ha elaborat tenint en compte l'eix de dissimilitud principal, per tant estableix només les diferències de perfil en cada grup i no les característiques de cada una de les persones pertanyents a un mateix grup:

- Grup 1: Professionals de la prevenció de riscos laborals
- Grup 2: Representants de l'actor sindical
- Grup 3: Responsables de mútues i entitats de gestió de contingències
- Grup 4: Responsables de serveis de prevenció propis i aliens
- Grup 5: Representants de l'actor empresarial
- Grup 6: Representants de l'Administració pública

2.4 Construcció del guió de discussió

Tota discussió en grup es desenvolupa tenint com a eix vertebrador un guió de discussió. Aquest guió pot anar des del nivell més obert i menys directiu del

plantejament d'una "qüestió de discussió" al desenvolupament d'un guió proper formalment al d'una entrevista semi-estructurada o fins i tot estructurada. Tot i haver mencionat anteriorment que, en termes estrictes, el tipus d'interlocució i les qüestions a tractar faran que la dinàmica s'assembli més a la del *grup focal* que a la del *grup de discussió*, s'ha considerat que el guió havia de tenir una escassa directivitat, i per tant fixar d'entrada un nombre no massa llarg de qüestions. Això és així precisament perquè els objectius de la recerca són fonamentalment exploratoris. Un nombre considerable de preguntes pot dirigir excessivament el grup i fer perdre la possibilitat d'obtenir informacions no esperades.

El guió de discussió ha de permetre una bona contextualització (individual i institucional) de les informacions que apareguin, això implica una aproximació indirecta i unes preguntes molt obertes. Per altra banda, el guió ha d'anar de qüestions generals a qüestions més concretes (i també potser més compromeses i difícils de verbalitzar). Aquests objectius es tradueixen en un guió molt esquemàtic de 5-6 preguntes generals, que la persona moderadora ha de saber modular i desenvolupar a partir de les respostes donades pels intervinents i dels temes i perspectives imprevistes que apareguin en la conversa grupal.

A banda d'establir un bloc inicial, en què es presentaran els mecanismes de la pròpia dinàmica, els assistents i les qüestions a tractar, i un bloc final, en què es farà la recapitulació i revisió dels consensos assolits (si és pertinent), es proposen els següents blocs per a la discussió:

- 1) Quin ha estat el contacte que individualment o institucionalment ha tingut cada una de les persones intervinents amb la Subdirecció General de Seguretat i Salut Laboral. En quins contextos? Amb quina freqüència?
- 2) Quin coneixement tenen de les activitats realitzades per part de la Subdirecció General de Seguretat i Salut Laboral (no necessàriament per contacte directe)? Quina valoració en tenen?
- 3) Coneixen concretament les activitats realitzades en aquests tres camps més vinculats a la millora dels sistemes d'informació i registre sobre la seguretat i salut laboral?
 - a) Monitorització i anàlisi de dades
 - b) Desenvolupament d'instruments
 - c) Fiabilitat i validesa de les dades monitoritzades
- 4) Quina informació de caràcter empíric consideren que necessiten per desenvolupar millor la seva feina (o per reduir la incidència d'accidents de treball o malalties laborals)? Quina informació que pugui tenir o elaborar la

Subdirecció General de Seguretat i Salut Laboral pensen que els hi seria útil en la seva feina vinculada a la seguretat i salut laboral?

- 5) Coneixen algun/s estudi/s vinculat/s a la seguretat i salut laboral del/s qual/s estiguin especialment satisfets (o considerin que han estat especialment útils)? Quina ha estat la seva utilitat? Poden donar-ne detalls (qui el va desenvolupar, amb quines tècniques, etc.)?
- 6) Quines consideren que haurien de ser les àrees o qüestions prioritàries de recerca en matèria de seguretat i salut laboral a Catalunya? Per què? Quins beneficis podria tenir el desenvolupament de la recerca en les mencionades àrees? Quins avantatges té i per a qui? Qui en podria sortir perdent?

2.5 Anàlisi de les dades

Les decisions sobre el tipus d'anàlisi de les dades són un element fonamental de la recerca qualitativa, malgrat la tendència a menystenir aquesta fase en moltes recerques que apliquen la perspectiva qualitativa. La nostra proposta d'anàlisi pren com a tècnica principal l'anàlisi de continguts, que s'interessa fonamentalment per recollir els referents i objectivacions (continguts) d'allò que es diu (atenent per tant a què es diu i a qui ho diu). No obstant, el propi procés d'interpretació que suposa una anàlisi qualitativa de continguts té en compte tant la forma (els termes utilitzats per dir allò que es diu) com allò que és més implícit que explícit (el que s'apunta o es manté latent en el discurs). Aquest tipus d'anàlisi es desenvolupa a partir de l'establiment de categories analítiques (codis) i l'assignació de fragments de text a aquestes categories (codificació). Aquest procés de codificació culmina amb una estructuració semàntica entre les diferents categories, de manera que quedin explicitades les seves propietats i dimensions. La forma visual de presentar aquesta estructura és mitjançant l'ús de mapes conceptuals o semàntics. L'anàlisi s'ha realitzat amb l'ajuda del programa ATLAS.ti, una vegada transcrites les gravacions provinents dels grups.

3. Resultats

3.1 Context general

Aquest primer apartat de l'anàlisi fa referència al context més ampli on es situa i actua el sistema de SSL. L'objectiu d'aquesta diferenciació analítica és destacar aquella "composició de lloc" que fan els diferents col·lectius de la SSL, posant l'èmfasi en els obstacles inherents a ella i que dificulten un desenvolupament diferent a l'actual. Aquest nivell d'anàlisi es diferencia del nivell de les problemàtiques específiques (apartats 3.2 i 3.3) en tant que s'entén que les primeres s'insereixen dins un context compartit més general. Per tant, mentre que les problemàtiques específiques ens parlarien d'aspectes concrets (obstacles, dificultats) de la gestió i aplicació de la SSL, el context general abasta totes les seves dimensions, moltes de les quals responen a un nivell estructural.

Des d'un punt de vista descriptiu i més global, al mapa 1 (vegi's l'Annex) es pot observar la densitat de codis que apareixen dins el concepte analític de "Context general", amb una distribució relativament equilibrada. Aquests codis apareixen agrupats, primer, en les categories "SSL (concepció)", "Integració vs compartimentalització", "Cultura preventiva" i "Formació" (amb cinc codis); seguides d'"Administració" (amb quatre codis) i "Context legal-normatiu" (amb tres codis) i, en menor mesura, "Context econòmic" i "Empreses" (amb dos codis).

3.1.1 Problemàtiques

SSL (concepció)

Aquest primer aspecte cal analitzar-lo de forma aïllada de la resta de discursos i/o idees que han sortit en els grups de discussió. Aquí, el discurs prové d'una demanda explícita als participants sobre com entenien el concepte de SSL. Aquesta demanda resulta interessant en tant que permet aflorar punts de vista, perspectives, visions sobre la SSL per part dels actors que hi intervenen. En aquest sentit, aspectes més estrictes (conceptualment parlant) com la SSL entesa com a prevenció de riscos laborals o la identificació de la SSL amb la sinistralitat, resulten més marginals. En canvi, les concepcions més presents són aquelles que fan referència a una definició més holística de la SSL, és a dir, s'entén la SSL des d'un punt de vista més global i integrador de diferents dimensions. La primera identifica la SSL amb la idea de salut

des d'un punt de vista integral, tot i que també es destaca les malalties professionals (per sobre dels accidents laborals).

Hi ha un altre front que és el front evidentment de la salut, la salut, doncs evitar les malalties, tot això, la prevenció... i jo crec que encara falta temps perquè el sector entri per aquí. Estem nosaltres fent coses, estem preparant coses per sensibilitzar en aquest sentit, però mentre no es mati... un 40% dels morts ho siguin per caiguda d'alçada i mentre la inestabilitat laboral al món de la construcció sigui com és, i sobretot com és ara, quan és difícil de mantenir una mica de continuïtat perquè una malaltia pugui ser tant sols identificada com a malaltia però bueno, hi farem un forat com sigui, això està clar. Vull dir que és un repte, però primer tenim una altra valla, una altra tanca a saltar. (GD1)

Jo, a veure, seguretat i salut laboral: des de la perspectiva que jo entenc que de salut, jo, només en tinc una, i que vull que se'm cuidi en els àmbits que sigui, quan estic en el treball vull, que el meu lloc de treball estigui avaluat, estigui segur i si emmalalteix-ho en el treball, pues que tingui una resposta però des d'una perspectiva integral de que les persones només tenim una salut. I per això jo crec que és clau - com només en tenim una, i diversos llocs on emmalaltir- que anem tots molt coordinats per definir qui fa què. I per suposat la prevenció, la prevenció en el lloc de treball és fonamental per millorar la salut laboral, però també ho és en els altres àmbits en els que les persones ens anem movent. Des d'aquesta perspectiva, de salut única i agents que hem de contribuir a la salut de les persones en els diferents àmbits. (GD3)

La segona ens parla de la SSL des d'un punt de vista encara més ample. Aquí la SSL és igual a qualitat de vida, integrant el treball dins el conjunt de les condicions de vida, com un aspecte més. Aquí la SSL s'entén com una part indissociable de la salut de les persones treballadores. Els actors que comparteixen aquesta perspectiva no diferencien entre salut i salut laboral. Cal destacar que dins aquesta vessant de la SSL s'inclou també la part de malalties professionals (segons alguns participants, menys evidents que els accidents des del punt de vista de la relació exposició-efecte) i la gestió de riscos psicosocials (aspecte també menys present dins la gestió de riscos).

En primer lugar, la definición de seguridad y salud a mí no me gusta nada porque, para mí es una traducción del inglés, de "safety and health" y para mí una empresa lo que en realidad es la prevención de riesgos laborales es... porque la seguridad es una parte para mejorar la salud, ¿no? al final no tener accidentes. Para mí es prevención de riesgos laborales. ¿Qué es para mí la prevención de riesgos laborales? Pues para mí es una, es un objetivo de una empresa, o sea, para mí, una empresa ¿para qué sirve? para dos cosas: uno, tener resultados económicos, y otro es mejorar la calidad de vida general. Es lo que se llama la responsabilidad social. Para mí la prevención de riesgos laborales, la parte más importante es la responsabilidad social, mejorar la calidad de vida de los trabajadores. Y si nos salimos de ahí nos estamos equivocando, para mí. ¿Qué quiere decir eso? Que tiene que ser un objetivo de cualquier empresa: mejorar la calidad de vida de los trabajadores y bueno de la sociedad, ¿no? Por eso se tiene que integrar un sistema de gestión simple de una empresa. Es decir, tiene que, desde la compra de cualquier material para producir hasta la...yo qué sé, cualquier cosa, como contratar una compañía de teléfono, de luz, de gas, lo que sea... tiene que incluir la prevención de alguna forma o pensar en la prevención en cualquier momento. Es decir, tiene que ser una forma de pensar de una empresa. Para incluirlo en todas las partes de gestión de esa empresa y al final mejorar la calidad de vida de los trabajadores. (GD1)

La prevenció s'està fixant molt en el mitjà i no en el objectiu. L'objectiu és fer... millorar les condicions de treball, és fer seguretat i salut mitjançant la prevenció, i des de luego no és fer avaluacions de riscos. (GD4)

No únicament amb la seguretat de dir "la meva feina no produeix ni un accident, ni un risc ni una malaltia", sinó de dir "a mi la meva feina em satisfà, tinc un bon ambient de treball, confio en les persones que em manen..." Vull dir que la salut laboral no és només allò de dir "sense cap accidents, malalties.." No. Vull dir és un conjunt; passem molt de temps treballant a la feina. Aleshores, la salut mental, la salut personal, del teu status social... Això també és molt important. No només dir "torno a casa sencera". Això està molt bé, però després també, el que és la part psicosocial que ara també la tenim una mica oblidada amb aquest tema de la crisi, i les pors que hi ha i tot, doncs per a mi és una part molt important: la millora de les condicions de treball en tots els sentits, no només evitant els riscos. (GD2)

Integració vs compartimentalització

Entre els aspectes més presents destaca el nivell de fragmentació o la manca d'integració entre diferents elements dins la SSL i, concretament, entre els agents que hi intervenen. Aquí destaca, per una banda, la manca d'interacció entre els diferents agents (empreses, treballadors, administració, serveis de prevenció, mútues, serveis assistencials de salut...) i, per una altra banda, la manca de participació dels agents socials i, especialment, dels delegats de prevenció, en la gestió de la SSL. La primera qüestió fa menció a una feble connexió entre els diferents agents que hi participen: entre empresa i treballadors, entre els treballadors i els tècnics de prevenció, entre la part mèdica i la part tècnica de prevenció, entre l'administració i la resta d'agents. Aquesta manca de connexió es tradueix en una forma d'actuar poc coordinada i/o coherent amb els objectius de la SSL, en l'ús de llenguatges diferents...; la qual cosa ens porta a una gestió de riscos laborals poc integrada.

Pot ser perquè el treballador ja percebi que a l'empresa, la formació, la prevenció no els importa, i això ho fa perquè ho han de fer per obligació legal però que ningú no té cap neguit perquè ell es faci mal. Pot venir des d'això a que, realment, el tipus de missatge que li estàs donant no li estiguis fent arribar de la manera adequada perquè també, moltes vegades, sobre tot, jo penso, els que formem i que som més tècnics, a vegades ens oblidem que a vegades el treballador té un llenguatge diferent i una forma de parlar i de fer que no s'ajusta a la nostra i a vegades utilitzem un llenguatge i una manera d'expressar-nos que, podríem dir que els hi va gran, però no és aquesta tampoc, sinó, parlem en llenguatges diferents, el mateix idioma però nivells diferents, i això també fa moltes vegades que el missatge no arribi. (GD1)

Además, el problema principal, que aún no hemos hablado de ello y no... no quiero abrumar, es que no hay coordinación, como muy bien decía ----, entre la disciplina de la medicina del trabajo con las técnicas. O sea, ahí siempre ha existido una separación real entre estas disciplinas y la falta de integración es absoluta, porque tiramos únicamente de la medicina del trabajo cuando existe ya un daño, denunciado o materializado. (GD6)

Aleshores, penso que hi ha altres coses: coparticipació de tots aquells mitjans que puguin fer, ajudar a l'empresa... (GD3)

Sí, i fins i tot entre administracions. Perquè aquesta és un altra. És a dir, això és un problema que, a més, estem vivint cada dia. En concret aquí hi ha dues potes: salut i

treball. És a dir que són dues potes fonamentals que han d'estar... Doncs... aprofundir una mica, perquè bueno, nosaltres sempre diem, en broma: "Es que hi ha un divorci", no? I s'han de tornar a casar, i fer... perquè això no pot ser, si no, no farem res, És a dir que... aquesta informació i aquesta feina més de visió integradora, més transversal, jo crec que seria necessària... (GD2)

El segon punt fa referència, de forma més específica, a la manca de participació dels agents socials (es pensa, sobre tot, en els delegats i delegades de prevenció com a representants dels treballadors), actors considerats fonamentals dins la gestió de riscos laborals. Aquesta manca de participació és emfatitzada quan s'apunta la falta de diàleg i coordinació amb empreses, organitzacions sindicals i empresarials, i altres actors involucrats. Aquesta manca de participació dins el procés de gestió de la SSL limita l'adquisició de coneixement en aquesta matèria, sobre tot quan un d'aquests actors poc presents són els propis treballadors, en tant que usuaris finals de màquines, equips de protecció, etc.

el primer raonament del meu discurs és que hem passat d'una prevenció molt tutelada a una participativa, sense que els que participen tinguin la capacitat de participar. O sigui, no sabem, no tenim pràctica de dialogar, de discutir i d'arribar a acords, no la tenim. Jo no me'n fio d'ell, ell no se'n fia de mi, i com no ens en fiem, pues ell al final em demana més del que jo hauria de fer, i jo al final ho trasllado a fer molts papers, perquè quan em digui "Oh, es que no has fet..." Sí, mira, mira, mira.... No hem fet prevenció, ni ell ni jo, en absolut, ens hem cobert, i aquest és el gran problema. I a partir d'aquí, clar, si no hi ha confiança i no dialoguem... però si hi hagués confiança, imagina't aquí els empresaris, els sindicats, els tècnics de prevenció... amb un franc nivell de diàleg, anem a fer prevenció, anem a fer prevenció. Escolta, què hem de fer? Pues hem d'arbitrar pautes i mecanismes per corregir les lesions, no per cobrir-nos amb papers, per corregir lesions.. (GD4)

Crec que estaria totalment d'acord amb el que s'ha dit aquí, la participació és fonamental. Que tothom pugui dir la seva, inclús que puguin arribar a dir: aquestes sabates, és que no m'agraden, tant simple com això. Hi ha sabates que són maquíssimes, doncs perquè no poden valorar això? Segurament, si el preu li és igual ,doncs tant és comprar un com l'altre, no? (GD1)

Pero que... funcionan mejor los servicios de prevención ajenos cuando hay alguien desde dentro -no hablo solamente del empresario, ¿eh?- de un trabajador designado de alguien que sirve de enlace real preventivo... (GD6)

Yo más que quizás una cuestión de organización, yo creo que es una cuestión de valoración, ¿no? Yo creo que se salía antes por aquí. Se ve al trabajador como alguien que es una unidad...o sea, forma parte del proceso productivo pero que no tiene conocimiento alguno que aportar a la mejora o a la prevención, o que está allí como por casualidad, ¿no? Se le quita el papel de protagonista, y yo creo que en todas las intervenciones debería incorporarse el saber de la población trabajadora, el saber derivado de la experiencia. Es que la experiencia es una fuente de saber, a veces mucho más completa que la que tenemos en la Universidad, en el no sé qué o en el, o en la gestión del no sé cuantos, ¿no? (GD2)

A més de la manca de connexió entre actors, dins el conjunt de grups de discussió també es destaca la poca integració de les fonts de dades referents a la gestió de

riscos laborals. En aquest sentit, destaca la manca d'integració respecte a les dades de salut (malalties, malalties professionals, antecedents...) i, per tant, la poca connexió entre les àrees de treball i salut. Però també hi ha un cert consens en la poca integració de les fonts de dades des d'un punt de vista vertical (Generalitat, Ministeri...), però també horitzontal (administració, mútues, serveis de prevenció, agents socials).

Compartir, jo crec que ens falta a compartir els sistemes d'informació que tenim quan atenem a les persones en els diferents àmbits, sigui a l'àmbit de la prevenció, sigui a l'àmbit de l'atenció primària, sigui a l'àmbit de la mútua... Ens falta compartir, compartir informació. (GD3)

Clar, què estem parlant?, perquè també hi ha un problema en el nostre sistema. Per una banda, tenim el que seria el que regula tot l'accident, la part més reparadora, que això va per seguretat social, i després hi ha el que és prevenció de riscos laborals i tota la llei, però aquests dos sistemes normalment no convergeixen en cap punt, no? I ho veus en això. Quan parles del número d'accidents, pues dius bueno. Però realment de tots els accidents realment que tinguin un origen laboral, és a dir, en què l'empresa hagués pogut tenir alguna mesura preventiva per evitar-ho, quants n'hi han? I a mesura que vas mirant, doncs redueixes, i per tant jo crec que és molt important invertir tots els esforços aquí. (GD5)

Estic completament d'acord. Jo crec... jo aniria a dos vies: una, que és aquesta, i que estic completament d'acord. I després que no només aniria a la part pròpiament mèdica, sinó a nivell general: jo crec que treballem amb moltes línies, vull dir, fent molts esforços, però que no estan complementat, units, i perdem molts valors, perdem moltes possibilitats a l'hora de no treballar conjuntament i a l'hora de que no hi hagi, a tots els nivells, una informació que es pugui compartir per tothom. És a dir, nosaltres per exemple a nivell de mútues ja ho fem: cada mútua, doncs, treballem pel nostre compte, de vegades sí que ens reunim, però no compartim les coses. És a dir, hi ha molts esforços que al final es perden, no? Jo crec que això és molt important, és a dir, si siguéssim capaços de tenir un lloc on hi estigués tota la informació, i que tots els esforços de totes les parts estiguessin concentrats, jo crec que guanyaríem moltíssim. (GD3)

Penso que és clau el compartir informació. Hi ha molts agents en aquest àmbit de la seguretat i la salut que estem intervenint, i la nostra informació està bastant segmentada. També s'ha fet un esforç molt gran aquí, no? però amb tota aquesta iniciativa que està portant per exemple el Departament de salut, la carpeta de salut, penso que allà hi hauria d'haver informació sobre els riscos que hi ha... que tenen els treballadors, els pacients catalans amb edat laboral, des dels 16, 18 fins als 65 anys, na la seva carpeta de salut hi hauria d'haver informació de la seva història laboral, de quins riscos hi ha al seu lloc de treball... i també dels seus antecedents mèdics sanitaris laborals. Això ajudaria a que tots tinguéssim més informació i per tant poguéssim treballar millor. (GD3)

Cultura preventiva

Aquesta fragmentació dels diferents actors implicats és causa i conseqüència d'una cultura preventiva deficient i que és destacada per tots els grups de discussió. És un dels aspectes més presents que apareix directa o indirectament vinculat a molts dels obstacles del sistema actual de SSL. La raó fonamental esgrimida pels participants d'aquesta manca de cultura en la prevenció és la limitada conscienciació o

sensibilització que uns i altres (fonamentalment, empreses i treballadors) tenen respecte de la SSL. En aquest sentit es destaca la poca valoració de la gestió de riscos laborals i la manca de co-responsabilitat entre empresaris i treballadors.

I jo, després, una de les mancances més importants que he trobat i que veig al llarg de tota la trajectòria de la prevenció, és un problema de cultura. És a dir, el punt principal jo crec que no arriba el missatge, però el missatge general, ja no els particulars. Per què? Perquè hi ha una falta de sensibilització. Les prioritats, tant de l'empresa com del treballador, no són la prevenció de riscos laborals, no hi ha una sensació de risc, no hi ha una sensació de perill fins que no t'ho trobes al davant. Vull dir, i crec que el punt de partida és cultura, és ensenyament, és els nens. Vull dir, jo crec que s'ha avançat molt. O sigui, encara que tenim moltes crítiques, des que va entrar en vigor la Llei de prevenció de riscos laborals, jo crec que hem avançat molt. Tot el que s'havia d'avançar potser no, i per què ha sigut? Doncs perquè la gent està agafant cultura. Hi ha una cultura de prevenció, encara que sigui petita, molt més gran que quan va sortir i... però hem fet, jo crec que una expansió de lo que és la cultura a uns nivells d'unes edats molt elevades. Vull dir... jo crec que hauríem de començar des del principi. (GD3)

I és aquesta cultura realment la mancança més gran que té el sistema. Si realment tant treballadors i, si volem també, tot el tema de l'àmbit empresarial estigués empatat d'aquesta cultura preventiva, potser no farien falta tants mecanismes, tants requisits, tants requisits formals que al final lo que ens fa és tenir moltes vegades la sensació, i sobretot el petit empresari, que lo que ha de complir una cosa és bàsicament passar per caixa, lo que dèiem a l'exemple del servei de prevenció aliè, no? (GD5)

No parlem des de responsabilitats, parlem del resultat final. Què podem fer? Implicar responsabilitats. De quina manera? Modifiquem contracte, fem que tota aquesta gent que participa, i en el manteniment n'estem parlant, una empresa que tenia una subcontracta de setanta i pico de persones... setanta i pico de persones després de dos anys que fem... que ve un agent extern i avalua, mira i determina tants dallonces... vull dir que alguna cosa està fallant aquí. Què vem fer? Gestionar. De quina manera? Exigint amb el contracte que cadascú es responsabilitzés, sigui perquè fos un manteniment periòdic, mensual, preventiu, correctiu, com fos, que tothom digués que al final, aquella instal·lació s'havia ajustat, estava en condicions de seguretat i s'ajustava al reglament. Què vem aconseguir? Que al cap de dos anys baixessin d'aquelles dues mil i pico -dues mil vuit-centes, dues mil set-centes, infraccions lleus, i de tota mena, baixessin a 38 o 48... d'un ordre així. Per què? Perquè la gent es va implicar, perquè la gent es va corresponsabilitzar. (GD3)

Gran desconegut, us explico una anècdota: fa 10, 12 anys, quan vaig entrar en aquest món i se'm va encarregar obrir una delegació d'una mútua a Barcelona, se'ns va ocórrer buscar, aquell moment, joves empresaris i explicar-los què era una mútua, i què podia fer la mútua per la seva empresa. I tu els hi preguntaves, als empresaris, "en quina mútua d'accidents estàs?", i et contestaven : "Sanitas..." No coneixien la realitat del que és una mútua d'accidents de treball, i continuem-hi: la seguretat i la salut laboral és un gran desconegut per moltes empreses. Teixit empresarial, pues tots sabem: 90-85% són petites i mitjanes empreses, som uns grans desconeguts, el concepte seguretat i salut laboral. (GD3)

Formació

Un altre dels aspectes vinculats a la feble cultura preventiva és, segons els participants, la formació desenvolupada en matèria de SSL. Aquesta és, entre altres, poc valorada, insuficient, incoherent i poc connectada amb la realitat quotidiana de la gestió de riscos laborals dins una empresa determinada. En aquest sentit, un aspecte

que resulta interessant és la demanda d'una formació menys generalista i més adaptada al lloc de treball. Tot i això, el factor més destacable és el baix nivell de formació de la gran part dels actors dins l'empresa, des del nivell directiu fins als treballadors, passant pels comandaments intermedis.

És fonamental. Els joves no tenen tants problemes a posar-se, a utilitzar els EPIS. La gent gran, els petits tallers, els joves, el que jo veig dia a dia, molta més... I per què s'ho posen? A tots se'ls ha fet formació, a tots... però potser un, des de més petit ha tingut més aquesta formació a l'escola, o... (GD1)

Allà on la direcció i tothom ha fet formació les coses han millorat, i on la gent, o la direcció no ha agafat el toro per les banyes i ha dit: "tothom a fer formació, tothom a fer..." (GD1)

Jo també estic d'acord amb el tema de la formació. La integració de la prevenció de manera transversal a la formació, a la formació a tots els nivells, no? des de baix, des de la Universitat. A la Universitat és increïble, o sigui, la Universitat és professionalitzadora; el que estudia Administració i direcció d'empreses, probablement té molts punts d'estar com a gerent o director general d'una empresa, i tindrà responsabilitats amb aquest tema, i aquest durant tota la carrera no en té ni idea. I com això, qualsevol; els arquitectes, exactament igual. (GD5)

Aquí tenim un gran problema, eh? perquè la majoria de coordinadors són arquitectes i enginyers, i no tenen ni idea de seguretat, perquè no se'ls hi exigeix per llei, eh? O sigui, hi ha una incoherència a la Llei, perquè és el màxim responsable a l'obra i és el que no té ni idea de seguretat. No, no, però és que estan fent coordinació. (GD5)

Estem donant les mateixes solucions a diferents problemes. Potser hauríem de baixar més a... diguéssim a adequar lo que són, en quant a formació de prevenció de riscos laborals, les necessitats reals de les empreses... No tothom té les mateixes necessitats, té els mateixos problemes, i això, aquí també l'Administració podria fer alguna cosa en aquest sentit, no? (GD1)

Des d'un punt de vista més específic, dins els grups de discussió es destaca la manca de formació d'empresaris i de treballadors.

Sí, hi ha treballadors que tenen formació: algun curs de formació teòrica d'una hora.. i ja està. Vull dir, i després la fitxa d'informació de riscos. Ni te la mires, ni ningú es preocupa des de l'empresa, i des del servei de prevenció aliè, entre els dos la mataron, perquè aquell treballador tingui informació d'aquesta fitxa de riscos, i que la formació sigui... (GD6)

Jo crec que també hi hauria d'haver sensibilització directa als treballadors, no només la que fan els serveis de prevenció. Perquè és que sí no... (GD4)

Jo, per lo que deia de la informació que... perquè és això: una empresa petita té una fitxa que no sap ni el propi empresari què és, que li han donat el servei de prevenció aliè, que ell ja pensa que ja està cobert, i que l'únic que fa és fer firmar, fer firmar als treballadors. (GD6)

De fet, jo vaig estudiar a la Universitat, i jo les ulleres de seguretat me les vaig posar a cinquè, o sigui que... O sigui, vull dir que, és veritat que la nostra cultura no és aquesta, no és la de prevenció, perquè en realitat, lo que hem d'intentar és, entre tots, anar sensibilitzant a l'empresari, l'Administració ho ha de fer, i no només amb el caire

sancionador. I si és amb el caire sancionador, intentar sent bastant lògics a l'hora d'aplicar la normativa, perquè a vegades... (GD4)

A més d'aquests dos col·lectius, també destaquen especialment els col·lectius de tècnics i el de metges de treball, en el sentit d'observar unes carències en el sistema de formació cap a aquests dos col·lectius. Uns col·lectius que resulten fonamentals en tant que fan de nexes entre els diferents àmbits de la gestió de la SSL.

Jo aquí també us volia fer una reflexió. Penso que també en l'àmbit de la seguretat i salut laboral tenim unes mancances històriques, no? Perquè tant des del punt de vista preventiu, em refereixo en quant a lo que és la formació reglada, no? pròpiament, no? del que és un tècnic de prevenció, no està del tot estructurat, no? I de fet hi ha reflexions al respecte, de si aquest tipus de formació que tenen els tècnics de prevenció és correcte la formació que hi ha fins ara, o es podria millorar. I des de l'àmbit de la salut doncs també lo que és la especialitat de medicina del treball, doncs ha estat una especialitat una mica marginada dins de l'àmbit de la salut, i des de fa relativament poc temps s'ha arreglat i ha continuat una via de formació seguint la... la medicina i la residència ha deixat de ser una escola professional que era una especialitat una mica especial, i a part de la resta de les especialitats de medicina, no? I això també ens ha de donar una mica referència de que, en aquest sentit, estem en un àmbit que potser no tenim el background o el bagatge d'altres especialitats mèdiques que hi poden haver. (GD3)

Hi ha una incoherència que parteix des de la pròpia acadèmia, eh? la incoherència acadèmica que aquí encara s'està parlant de que si hi ha un grau, no hi ha un grau... aquí pot ser prevencionista qui li doni la gana, qui vulgui. És a dir, i ho pot ser, menys en l'àmbit de la medicina del treball, en tots, i amb tres màsters. És a dir, i això castiga molt una professió que no identifica que a lo millor, diguem, un higienista ha de venir de la química, de no sé què. Però no pot ser que sigui un mestre d'escola. És a dir, però que ademés té els tres, els tres màsters, no? (GD4)

Context legal-normatiu

L'últim dels aspectes amb més presència dins el discurs del conjunt dels grups de discussió també està relacionat amb un nivell contextual més estructural. En aquest sentit, parlem del context legal i/o normatiu vinculat a la legislació en matèria de SSL. Dins aquesta idea, els participants destaquen dos aspectes fonamentals: l'excessiva tendència documentalista de la prevenció i, des d'un punt de vista més general, els obstacles que la pròpia normativa planteja a l'hora de desenvolupar la gestió de riscos laborals. En el primer cas, es destaca l'abús per part de tots els actors d'una prevenció excessivament dirigida a elaborar documentació sobre gestió de riscos laborals. Una prevenció que apareix relativament allunyada de la gestió real i quotidiana de la SSL dins les empreses i que dificulta de forma ostensible el correcte funcionament del que seria la gestió de riscos laborals. Aquesta tendència és conseqüència de diferents factors. Alguns ja s'han esmentat com el nivell de cultura preventiva existent, però altres apareixen directament vinculats a la legislació i a la tendència sancionadora d'aquesta.

El que interessa són els papers. [...] Els que els interessa és que tinguem els papers. I que posi "Pla d'autoprotecció" si és el de protecció civil, o posi "Pla d'emergència". L'interessen els paper; lo altre no els hi interessa gens. (GD1)

Seguint amb la línia que comentava tant ---- ara mateix, com ----, el problema bàsicament està en això, en l'estandardització que s'ha volgut fer d'una cosa que, precisament, per ser rica, en el seu procés, no es pot estandarditzar, s'ha de personalitzar al màxim, no? I aquesta excessiva externalització lo que ens porta moltes vegades és que ens centrem massa en els requisits formals, en els requisits burocràtics, en els requisits documentals [...] (GD5)

Des de l'Administració, lògicament té una llei que complir, unes normes que complir i tal, però juga molt a aquest joc, a aquest joc d'externalitzar, aquest joc doncs de que prevenció documental, de que el que cal és justificar les coses més que fer prevenció. Per això jo insistia amb la cultura preventiva i parlava de 365 dies l'any, no? (GD5)

No, no, sí, si t'ho vas trobant, i és una cosa en la que no es creu, i en la que les empreses lo que fan és generar paper, generar paper. És a dir, aquest és un tema que també podem fer extensiu a tota la gestió preventiva, no? Que determina que té unes obligacions de gestió documental que, al final, pues són les que es pretenen complir, que al final no compleixes. (GD6)

És, en aquest sentit, que apareix la normativa en SSL com un element distorsionador de la gestió de riscos laboral, en lloc d'erigir-se en factor potenciador i facilitador d'una gestió en SSL adequada. Aquesta normativa es presenta com un marc d'actuació excessivament burocratitzat, de caràcter sancionador (front a un caràcter de tipus més preventiu), ambigu i poc intel·ligible

Una altra cosa que, malgrat tot, s'ha intentat trencar, però no hi ha manera, és la burocratització de la prevenció. O sigui, tot es fa feixuc perquè hi ha... O sigui, qualsevol cosa que facis doncs la Llei et diu tantes coses! Tantes, que si et poses a llegir-la, o et tornes boig o agafes... hi ha perill d'insomni perquè... o tires pel dret. Jo sé que l'Administració no ha ajudat a això, malgrat els intents que hi ha hagut, malgrat a que s'ha reformat no sé quantes vegades el 39/97, malgrat tot plegat, continuem amb les empreses petites havent de fer uns plans de prevenció que són unes coses que... bueno, que són infumables, quan hauria de ser molt més senzill, potser l'empresari també ho copsaria una mica més. O sigui crec que aquesta burocratització de la prevenció fa més mal que bé a la prevenció. (GD4)

En quant a la normativa, només serveix per dir "mira, no m'han sancionat" o "m'han sancionat". Perquè de vegades és tan llosa, i tan ambigua i tan poc concreta que a vegades no saps si s'aplica a tu o no. (GD1)

Una mica pel que comentava el ----, no? pel que és pròpiament la gestió de la prevenció. Jo és que a vegades penso que el desenvolupament normatiu, enlloc d'afavorir, precisament, dificulta. (GD3)

No ha funcionat [la legislació], i han malbaratat moltes coses que funcionaven... (GD3)

Context econòmic

Aquest aspecte, tot i que de nivell estructural, apareix en menor intensitat al conjunt de grups de discussió que la resta d'aspectes estructurals. Aquest fa referència a dues qüestions de caire econòmic que dificulten, segons els participants, un

desenvolupament correcte del sistema de SSL. La primera qüestió fa referència als propis costos de la prevenció. De l'anàlisi de les intervencions es desprèn que no existeix una assumpció real dels costos de la gestió de riscos laborals per part de les empreses (tot i que una gestió correcta, a llarg i mitjà termini, seria rentable econòmicament parlant). Aquesta manca de sensibilització ve relacionada amb una feble cultura preventiva dels actors implicats. Aquesta deficient valoració de la SSL i l'actual legislació desemboca en una mercantilització de la prevenció.

I un altre tema d'aquest -per això deia que el resultat final de tot això potser és aquella persona que pot implementar. És... jo tinc... tenim un cas, un cas molt concret que l'empresa, l'empresari, per aquesta mancança de cultura preventiva, ha d'associar, lògicament, el tema, doncs, ho associa, al tema de rentabilitat, de diners. (GD3)

La segona qüestió a tenir en compte és l'existent competència de preus a la baixa dins el mercat de la prevenció i gestió de riscos laborals, que dificulta enormement un desenvolupament d'aquesta de forma eficient. Aquesta competència a la baixa obliga als "operadors de la prevenció" (és a dir, bàsicament els serveis de prevenció aliens) a competir en preus, reduint la quantitat i la qualitat dels seus serveis a les empreses. De fet, aquest aspecte és apuntat íntegrament pels serveis de prevenció i pels professionals de la prevenció.

Marcada pel mercat, que va a la baixa, tens una empresa que tens planificat fer formació de reciclatge cada any i resulta que et ve la competència i et baixa el preu a la meitat. Això repercuteix lògicament en el temps de dedicació. Aleshores el lloc on més pots estirar cap avall és amb el tema de formació en prevenció. Llavors és un ítem el qual esta cada vegada repercutint en pitjor qualitat perquè la baixada de preus repercuteix molt directament en aquelles coses que no hi ha un altre detall legal. (GD1)

Un segon element estructural que va molt lligat a això, és la mercantilització de la prevenció. Aquí evidentment hi ha serveis de prevenció aliens que funcionen per un concert i a canvi d'una contraprestació; és un contracte de tipus mercantil, i lo que s'està jugant una mica és a "qui s'emporta el client és qui ofereix preus més baixos", i aquests preus més baixos signifiquen menys qualitat en la prevenció que es fa. I aquesta és la carrera, cada vegada a pitjor, a pitjor, a pitjor...I no només és una carrera que fan les empreses que tenen serveis de prevenció aliens, sinó també les empreses que tenen serveis de prevenció propis. Hi ha un dimensionament de tècnics de prevenció per l'empresa totalment insuficient. (GD2)

I tornem una mica al principi, que és allò de cultura preventiva de l'empresa, com inclús de certs serveis de prevenció. Nosaltres intentem fer les coses ben fetes, però intentem tenir tots els ratis que existeixen, que són de mínims, i en moltes ocasions no tens temps suficient de fer la feina, però sempre hi ha algú que ho fa la meitat més barato (GD4)

Administració

A continuació, podem observar dos aspectes més vinculats a actors implicats dins el sistema de SSL que a qüestions de nivell estructural, tot i que també estan relacionats. Aquests actors són la pròpia Administració i les empreses (aquí es destaquen les

pimes i autònoms com a “perfil d’empreses” amb especial dificultats per gestionar la prevenció de riscos laborals). Respecte al primer actor que apareix, els discursos giren al voltant de dos aspectes, un de tipus general i amb més consens, i l’altre relacionat amb la recerca en SSL, més marginal i circumscrit a un dels grups de discussió (concretament, els Responsables de Mútues i entitats de contingències). En el primer d’ells es destaca la demanda per part d’alguns dels participants d’una Administració de caire més preventiu i menys sancionadora.

... i tenen por, tenen por de que l’Administració... perquè home, les empreses estan interessades? Sí, però clar, a veure, perquè l’Administració ha jugat un doble paper: assessorament i vigilància i control. Llavors clar, les empreses també estan molt... a veure, cuidado qui ve, què pregunta, què diu... i clar, fer qualsevol... a vegades diu "Escolta, volem fer un treball amb les empreses, tal..." clar, doncs no és tan fàcil, perquè tothom està molt acollonit, a veure qui entra, qui ve, què demana i què mira, però per què? (GD5)

Però quan ell ha dit lo de que l’Administració és... no és preventiva, fixa’t que en el cas d’un accident jo dic que no mai m’ha arribat cap investigació d’accidents, però, si una empresa té un accident, lo primer que ha de fer l’Administració és facilitar-te aquella investigació, perquè t’ajudi a que, realment si has fet algo malament, doncs intentar no repetir allò, no? Això no arriba mai. (GD5)

Però això hi va haver una època, i encara ho fa, que ho fa Inspecció... bueno, Inspecció no, ho fa la Generalitat, el Departament d’Empresa i Ocupació. També hi ha un tècnic a l’empresa, va allà, fa la seva visita, diu "Miri, això, això i això", li apunta, això ho feien els tècnics habilitats, això és de les coses bones que han fet, però jo penso que és molt més pedagògic que no anar allà: ¿Qué le falta? Esto, esto y esto: 30.000. Collons, no anem bé. (GD4)

El segon aspecte gira al voltant de la tasca de recerca en SSL per part de l’Administració. Aquí, es destaca la possibilitat d’organitzar millor la recerca que es desenvolupa dins l’àmbit de la SSL, en el sentit d’utilitzar d’una manera més eficient els recursos destinats a la recerca sobre prevenció i gestió de riscos laborals Cal destacar que aquest darrer aspecte resulta marginal per al conjunt dels grups de discussió, atès que apareix només al discurs del grup de discussió dels Responsables de mútues i entitats de contingències.

És que jo crec que tot està dit i casi bé tot està inventat. Només fent una tercera part del que s’ha dit, és que no fa falta fer res més. El dia que tinguem cobertes les expectatives en moltes de les coses que s’han dit els últims deu anys, aquell dia podem fer un exercici de creativitat per anar a buscar coses noves. Però no, és que és arremangar-se, és organitzar-se, i després posar-se a treballar. Si està tot dit. (GD3)

... perquè si aquesta discussió que tenim tot el matí, acaba i la paraula que sento és "i ara orientem, o què fa falta o què creieu que fa falta per estudiar que no s’hagi estudiat", home, sempre fa falta estudiar més les coses, però jo crec que hi ha moltes que les hem estudiat, les hem posat a la taula dels diversos Departaments, a la taula de la societat, i encara falta molt a fer. Ara em sembla que és més de "qui fa què" i "qui continua fent què" (GD3)

Empreses

L'altre aspecte vinculat a actors implicats dins la SSL i que apareix relativament poc als grups de discussió fa referència a dos “tipus d'empreses” que, per les seves característiques, tenen especial dificultats per gestionar el sistema de prevenció de riscos laborals de forma correcta. Aquestes empreses són les pimes i els autònoms. De fet, són l'únic tipus d'empreses que apareix quan s'esmenta als actors empresarials. Més enllà de la comparació amb les grans empreses, la preocupació de tots els grups de discussió fa referència a les limitacions d'aquests actors per portar a terme una bona prevenció de riscos (especialment en el cas de les pimes).

L'empresa petita és el gran potencial que tenim en aquesta realitat, en aquest teixit, vull dir. Llavors hi ha l'empresari, però molt petit. Llavors, amb lo que comentaves abans, és cert: hi ha una Llei que és per tothom igual, cafè per a tots, aquesta frase tan típica. I això els hi complica molt, en una empresa a lo millor de dos, tres treballadors, una botiga, per dir un exemple, o qualsevol cosa, vull dir... Alerta, hem de ser àgils amb aquesta gent. Per què? perquè és que al darrera tot això... dels dificultats que té el propi empresari per assumir el compliment normatiu de... amb el tema de prevenció, és un tema que al final es tradueix en diners. I la proporcionalitat de la seva realitat amb el seu cost, vull dir, és significatiu? I aleshores s'hi afegeix un altre factor, que les seves possibilitats d'autogestionar que, en molts casos, aquelles empreses que no tinguin un risc significatiu sí que s'ho podrien fer, doncs també s'hi han posat moltes, moltes traves. (GD3)

Penso que hi ha àmbits que estan totalment sense contemplar, per exemple, el tema de pimes i autònoms. Tenen una sèrie d'obligacions, tenen uns recursos determinats, però ningú els facilita com fer la prevenció. No els facilita els instruments i els criteris per tenir indicadors, aquí no tenim indicadors; o són estimacions, o no tenim gaires indicadors, que és un camp important per tenir indicadors. (GD2)

3.1.2 Anàlisi per perfils

L'anàlisi del context general desenvolupada fins ara contempla l'estudi dels diferents aspectes discursius que han aparegut al conjunt dels grups de discussió, posats de manifest mitjançant la codificació realitzada. L'objectiu d'aquest apartat és estudiar el pes, la presència o el protagonisme dels diferents actors per a cadascuna de les dimensions o “idees” analitzades. Així podrem observar aquells aspectes amb un major o menor nivell de consens o amb un cert protagonisme d'un determinat actor. En aquest sentit, si observem la Taula 1, l'anàlisi per perfils del context general ens mostra l'elevat nivell de consens general. Aquest consens no resulta estrany atès el nivell d'anàlisi (el context general més macro). De fet, a mesura que baixem en la concreció de l'anàlisi (context general, problemàtiques específiques, propostes derivades dels participants) el nivell de consens també disminueix.

Taula 1: Distribució en grups de discussió en Context general

Dimensions	Perfils (GD)	Distribució
SSL (concepció)	1, 2, 3, 4	Protagonisme GD1
Integració vs compartimentalització	1, 2, 3, 4, 5, 6	Menor pes GD2
Cultura preventiva	1, 2, 3, 4, 5, 6	Equilibrat
Formació	1, 2, 3, 4, 5, 6	Menor pes GD2
Context legal-normatiu	1, 2, 3, 4, 5, 6	Equilibrat
Context econòmic	1, 2, 3, 4	Protagonisme GD3
Administració	3, 4, 5	Protagonisme GD3
Empreses	1, 2, 3, 4, 5, 6	Equilibrat

Nota: Nomenclatura dels GD: GD1: Professionals prevenció; GD2: Sindicats; GD3: Mútues; GD4: Serveis de prevenció; GD5: Empreses; GD6: Administració.

A partir de la Taula 1, podem observar que dels vuit codis aplicats (dimensions), sis d'ells tenen un nivell de consens total, tot i que en alguns d'ells hi ha una presència marginal d'alguns dels actors. És interessant destacar que aquesta dinàmica dins les dimensions que tenen major consens resulta la contrària a la produïda en el nivell d'anàlisi de les propostes (es vegin els apartats 3.2 i 3.3). Mentre que en l'anàlisi del nivell general destaquen certs actors per la seva menor presència en els consensos, en el cas del nivell de propostes destaquen certs actors per tenir un major protagonisme dins els consensos. Aquesta dualitat està condicionada pels nivells d'anàlisi. El context general és un nivell d'anàlisi de nivell macro, on molts del conceptes apareguts al discurs són àmpliament compartits per la majoria dels actors. En canvi, el nivell de les propostes és un nivell molt micro o, si es vol, parcial (en el sentit de que són propostes que tracten un tema determinat dins l'àmbit de la SSL). Aquesta parcialitat i concreció "ajuda" a que les propostes que apareixen, tot i que en alguns casos són compartides per tothom, sempre comptin amb actors que fan una demanda més intensa (vegi's l'apartat 3.3.2).

Entre les dimensions o "idees" amb un consens total destaquen aspectes estructurals (Integració vs compartimentalització, Formació, Cultura preventiva, i Context legal-normatiu) i aspectes vinculats a actors (Empreses). Cal apuntar que dels dos primers aspectes estructurals (Integració vs compartimentalització i Formació) trobem una menor presència del grup dels sindicats. La resta d'aspectes tenen un equilibri prou ample. La resta d'aspectes tenen un menor consens, tot i que són compartits per alguns dels actors implicats. Aquests són la definició de SSL que fan els actors,

Context econòmic i Administració. En tots tres veiem més presència d'un dels actors. Per al primer cas, els Professionals de la prevenció, mentre que per al segon i tercer són les Mútues les que en tenen més pes.

3.2 Propostes d'intervenció

Una vegada feta l'anàlisi del context més general on s'inscriu el sistema de SSL, passem a estudiar aquelles propostes derivades dels discursos dels participants en els sis grups de discussió realitzats. Aquí, l'objectiu és depassar el nivell més macro o estructural, buscant arribar al nivell més concret de les propostes. Tot i això, trobarem elements estructurals que serviran, però, per donar sentit a les propostes plantejades pels actors. Aquests elements es recullen sota la denominació de *problemàtiques*. Les diferents propostes plantejades s'han organitzat en dos grans blocs en funció de si estem davant de propostes vinculades a accions o iniciatives en gestió de riscos laborals (*propostes d'intervenció*) o de si parlem de propostes vinculades a la recerca en SSL (*propostes de recerca*). Aquest apartat 3.2 es centra en el primer bloc de propostes.

Des d'un perspectiva descriptiva i global, el mapa 2 (vegi's l'Annex) mostra la intensitat en el discurs de les propostes d'intervenció i de recerca vinculades a la SSL. En el mapa 3, i en relació amb les problemàtiques, s'observa un clar desequilibri entre la problemàtica de la "Poca valoració SSL" (amb tres codis), front a les altres dues problemàtiques, "Salut vs Salut laboral" i "Falta d'assessorament/informació" (amb un codi). Aquestes dues darreres problemàtiques es corresponen amb aspectes més concrets de la SSL, mentre que la primera problemàtica agrupa una diversitat d'aspectes vinculats a l'escassa valoració que la societat en general té de la SSL.

Respecte a les propostes, observem una major densitat en el discurs dels participants i una distribució més equilibrada. A excepció de "Assessorament a empreses" (un codi) i "Altres" (dos codis) que responen a propostes més concretes, la resta de propostes apareixen agrupades, primer, en "Reconeixement empreses" (amb cinc codis); seguides de "Guies/Documentació" i "Experiències compartides" (amb tres codis). La primera ens parla del reconeixement d'aquelles actuacions i/o empreses amb bones pràctiques en matèria de gestió de riscos laborals. La segona ens parla de la creació de recursos, guies, mapes de riscos que orientin a empreses, mútues i serveis de prevenció, entre altres, en la gestió i prevenció en riscos laborals. La tercera

agrupa propostes vinculades a una major participació i intercanvi de experiències en gestió de SSL. Si ens fixem en les propostes de caràcter més concret, la més recurrent en el conjunt de tots els grups de discussió és la "Mapes de riscos", seguida de "Premis/Reconeixement", "Certificació" i "Bones pràctiques". La primera fa referència a una millora de la informació sobre riscos laborals, mentre que la resta de propostes apunten al reconeixement de la gestió en SSL.

3.2.1 Problemàtiques

Poca valoració SSL

Una de les problemàtiques que més pes té en el discurs dels actors implicats en la SSL és la constatació de la poca valoració que la societat té de la SSL i de la gestió de la prevenció de riscos laborals. Aquesta limitada valoració està relacionada, dins el context més general, amb la precària cultura preventiva existent, la qual està reforçada per (i, a la vegada, alimenta) uns deficients nivells de formació en SSL, des de l'escola fins a estudis superiors i especialitzats en direcció i gestió d'empreses. Aquesta limitada formació genera un desconeixement general del què és la gestió de la prevenció de riscos laborals.

Allà on la direcció i tothom ha fet formació les coses han millorat, i on la gent, o la direcció no ha agafat el toro per les banyes i ha dit: "tothom a fer formació, tothom a fer..." (GD1)

Jo també estic d'acord amb el tema de la formació. La integració de la prevenció de manera transversal a la formació, a la formació a tots els nivells, no? des de baix, des de la Universitat. A la Universitat és increïble, o sigui, la Universitat és professionalitzadora; el que estudia Administració i direcció d'empreses, probablement té molts punts d'estar com a gerent o director general d'una empresa, i tindrà responsabilitats amb aquest tema, i aquest durant tota la carrera no en té ni idea. I com això, qualsevol; els arquitectes, exactament igual. (GD5)

A aquest desconeixement se li afegeix una limitada política de promoció de la prevenció de riscos laborals des de les diferents instàncies responsables: la Generalitat a nivell de Catalunya, les empreses a nivell intern (respecte als seus treballadors), etc. Aquesta manca de promoció de la prevenció entra en contradicció amb la potenciació de la vessant sancionadora, qüestió que no ajuda a que les empreses incorporin aquesta cultura preventiva que reclamen els diferents participants com a peça clau dins el sistema de SSL.

Aquí, què podria fer l'Administració? perquè al final estem aquí sentats a iniciativa del Departament d'Empresa i Ocupació... No ho sé. Donar a conèixer la seguretat i la salut

laboral, em sembla. No pot ser que l'únic dia que surt el Director General de Relacions Laborals a la televisió és per explicar les dades de sinistralitat de l'any anterior, i no torna a sortir més, que si no que són els ERES o els EROS... D'alguna manera, l'Administració ha de sensibilitzar, ha de donar a conèixer què és la seguretat i la salut laboral. (GD3)

Jo estic a la mateixa línia, vull dir, vale, d'acord, suposem que interessaria millorar la cultura general. Vale, d'acord, però...en quin aspecte? quina formació seria interessant proporcionar a aquest públic en general, precisament per millorar el nivell formatiu? És veritat que, per exemple, els de trànsit -ja sí que m'han explicat que hi ha algun programa, van anar a l'escola amb els nens, a ensenyar com han de circular, etcètera, etcètera... Jo de fet de petit també vaig participar a un programa similar. Vull dir, la bicicleta, un semàfor, etcètera, etcètera... I jo no sé si és precisament aprofitar una idea similar i mirar d'introduir aquests principis generals a una edat, diguéssim, molt temprana, amb lo qual certs estereotips doncs podries d'alguna manera, tallar-los aviat. No sé com dir-ho. (GD6)

L'aparició de la vessant mèdica de la SSL com a problemàtica específica, lluny de ser considerada com un aspecte aïllat reforça la lectura de que resulta un àmbit clau dins la SSL que ha estat poc treballat i relativament ignorat. A més, des del punt de vista conceptual (nombre de codis vinculats a ella), resulta una problemàtica amb molta presència. Resulta, doncs, un aspecte que no es pot menysprear. Des del punt de vista de les problemàtiques específiques a la prevenció i gestió dels riscos laborals, la vigilància de la salut apareix, dins el sistema de SSL, com la vessant menys valorada, tant des del punt de vista formatiu (la manca de metges del treball, la feblesa de l'especialitat de medicina del treball...) com des del punt de vista de l'acció en la prevenció i gestió de riscos laborals. Aquí, els metges del treball queden desdibuixats front a altres agents com són els propis tècnics de prevenció.

La visibilitat d'aquests especialistes, i el prestigi de l'especialitat, i aquesta idea de que, escolta'm, doncs, hi ha uns... com ho han sigut els tècnics... hi ha un determinat perfil que és clau per, per, per... jo crec que és... potser seria una prioritat abans que no pas depèn de quin projecte d'investigació. (GD3)

I mireu, ---, quan seleccionem metges, ho posem, no com a mèrit, perquè sinó no en trobaríem ni un, sinó com a requisit a valorar. Nosaltres valorem que siguin especialistes en medicina del treball, però és que n'hi ha molt pocs... Com no féssim que n'hi hagin més, com no tenim metges del treball per formar, a on fem...? (GD3)

Aquesta infravaloració dels metges del treball i, en definitiva, de la vessant mèdica de la SSL, està directament relacionada amb la pròpia infravaloració de les malalties professionals front als accidents laborals. Des del punt de vista de la prevenció i gestió de riscos laborals s'actua sobre els segons, mentre que els primers queden en un segon pla.

Hi ha un altre front que és el front evidentment de la salut, la salut, doncs evitar les malalties, tot això, la prevenció... i jo crec que encara falta temps perquè el sector entri per aquí. (GD1)

Jo vinc del món... del món químic i tot aquest tema de teòricament tot el tema d'enfermetats hauria d'estar molt més desenvolupat. Estic molt d'acord amb el que estàs dient, o sigui, l'empresa sí que destina recursos o veu molt més evident el fet de no patir un accident, però les enfermetats, com són a llarg plaç, l'exposició... com que es passa molt més pel damunt, no es dóna tant de pes com a temes de seguretat, tot i ser una empresa.. bueno, en la que estic ara i en l'anterior, empreses químiques. (GD1)

Salut vs Salut laboral

Aquesta contraposició entre malalties professionals i accidents laborals apareix vinculada amb la dicotomia laboral-no laboral. Si aquesta dualitat apareix present als accidents, encara és més significativa quan es parla de malalties, essent més complex establir la frontera entre una malaltia d'origen laboral i una malaltia comuna.

No sé, jo crec que a part, m'atreviria a dir que hi ha inclús certa confusió, no? amb lo que és la salut laboral, no? I aquesta confusió porta a que cadascú només assumeixi les competències que creu que li toquen. [...] Si tenim, per exemple, que a les empreses la primera causa de sinistralitat és l'esquena o la primera causa de malaltia relacionada és l'esquena, fins a on comença on problema laboral, o fins a on continua un problema públic? Però... los unos y los otros, la casa sin barrer perquè... [...] Les malalties professionals: a part de que ens manca molta falta d'informació, que és on estem ara parlant; ens falta molta formació i probablement, la multicausalitat de les malalties genera aquest "no competències per a ningú", perquè és que l'accident és molt clar, que hi ha una causa immediata i hi ha una lesió, i la malaltia moltes vegades, inclús, pues amb malalties que tenen un període de latència de molts anys, que vés a sapiguer aquell senyor amb qui estava, qui la tenia i a on està la història clínica, si és que n'hi havia.(GD3)

La dualitat entre laboral-no laboral comporta implícita la dualitat entre salut i treball. El distanciament d'aquests dos àmbits és un dels aspectes que destaquen alguns participants per explicar aquesta capitulació de la vessant mèdica (vigilància de la salut, malalties professionals...) en favor de la vessant més tècnica (tècnics de prevenció, accidents laborals...) i, sobre tot, la manca de coordinació entre aquestes dues vessants.

I Salut i Treball... ho he dit abans: és que mirem cap a llocs diferents. I jo crec que hem de mirar, primer: mirem cap a llocs diferents aquí. I no pot ser, si més no aquí hem de fer polítiques transversals de compartir informació, i ara ho estem fent. (GD3)

De cara a l'Administració es que estem... ho veieu que estem en un límit entre Departaments, per exemple, no? Departament de Salut, Departament de Treball. Nosaltres estem en una franja límit i és clau per això ha sortit al principi, la informació. (GD3)

Además, estem sempre entre dues aigües, no? Departaments de Salut, Departament de Treball, Ministeri de Salut, Ministeri de Treball, i barreres estanques que ens dificulten la informació. Aquí, què podria fer l'Administració? perquè al final estem aquí sentats a iniciativa del Departament d'Empresa i Ocupació... No ho sé. Donar a conèixer la seguretat i la salut laboral, em sembla. No pot ser que l'únic dia que surt el Director General de Relacions Laborals a la televisió és per explicar les dades de sinistralitat de l'any anterior, i no torna a sortir més, que si no que són els ERES o els EROS... (GD3)

Falta d'assessorament/informació

La darrera problemàtica que apareix al discurs dels participants als grups discussió està relacionada amb la manca d'assessorament i/o informació a les empreses. No es demana informació a nivell genèric, aquest assessorament és reclamat des del punt de vista d'un assessorament més personalitzat, més pròxim als problemes quotidians d'empreses i treballadors en la gestió diària de la prevenció de riscos laborals. Aquí el que es planteja és l'absència d'un procés d'adaptació per part de l'Administració cap a les empreses, en el sentit d'apropar-se als seus problemes.

Jo crec que una part important serien les eines d'assessorament a l'empresari. És lo que comentàvem abans, no? O sigui, retornar una miqueta a lo que hi havia abans de la Llei de prevenció de riscos laborals. Potser no al mateix nivell perquè hem millorat, i gràcies a Déu que hem millorat, en matèria de prevenció de riscos laborals i sobretot en resultats de sinistralitat- però sí que tornar una mica a aquella concepció de lo que era la seguretat i higiene en el treball desenvolupada i ara anomenada com a prevenció de riscos laborals, no? Amb aquells principis d'assessorament a l'empresari i no tant d'acció correctora, no? o d'imposició de sancions. No aquesta visió de "Si no fas això, doncs tindràs aquesta conseqüència" sinó potenciar més pues una mica els objectius que s'han d'aconseguir, marcar uns valors, no? un valors de la cultura preventiva. (GD5)

Exactament. Llavors, la experiència -jo almenys, i sobretot des de ----- moltes vegades lo que tenim, per lo menos a les empreses, és la sensació aquesta, no? que cada vegada que des de l'Administració s'ha intentat estandarditzar i marcar molt, oblidant-nos una mica dels valors i baixant massa a la forma en que tens que fer les coses, val? estandarditzant i dient "No, això ara s'ha de fer així per acomplir uns objectius a nivell de prevenció", jo penso que hem errat. O sigui, això ha passat amb les avaluacions de riscos dient "Tothom té que tenir una avaluació de risc d'una forma determinada, tothom té que tenir un servei de prevenció aliè, tothom té que tenir una auditoria en prevenció de riscos laborals - que aquí no hem parlat però seria un altre tema molt interessant a parlar de per què aquí s'ha establert una obligació en matèria d'auditoria, quan altres països que tenen millors nivells no s'ha fet, no? (GD5)

3.2.2 Propostes

Assessorament a empreses

Les propostes d'intervenció aquí referides s'han agrupat amb el nom genèric d'"Assessorament a empreses". Per una banda, aquest assessorament hauria de servir per corregir la situació de risc en aquells casos més flagrants. Així, la proposta es pensa com a assessorament d'empreses amb mancances en SSL i que possiblement sense aquest impuls o intervenció de l'Administració no serien capaces de corregir la situació. Per altra banda, aquest assessorament mostraria també l'interès i voluntat per part de l'Administració d'anar més enllà de la vessant més formalista o sancionadora (situació que connecta amb les problemàtiques apuntades

més amunt). Cal destacar també que aquest assessorament o seguiment realitzat per part de l'Administració es valora com a un element ja desenvolupat per part de l'Administració, donant-se una certa contradicció en la proposta. Possiblement es tractaria de donar continuïtat i ampliar les actuacions en aquesta direcció que s'estiguin desenvolupant.

Bueno, a mí se me acaba de ocurrir los técnicos habilitados, que no sé si es posible o no, o me imagino que haría falta más, pero que cojan las empresas con más siniestralidad y las orienten en un tiempo, que se visite más el..., y coja a los trabajadores o representantes y al empresario y deje una forma de trabajo. No sé, posibilidades hay miles. (GD2)

I després una sensació de falta de continuïtat, de les coses que es posen en marxa, no sé si teniu la sensació de dir... posem coses en marxa i es volatilitzen, vull dir, no, no, no hi ha una continuïtat. Nosaltres, per exemple, una de les coses que crec que és molt positiva -no sé si el ---- estarà d'acord amb mi- és que el Departament de Treball, una de les coses que han posat en marxa des de fa 2 o 3 anys és el tema de seguiment d'aquelles empreses amb una determinada sinistralitat, i la veritat és que crec que s'estan aconseguint moltes coses. Amb molt poques empreses, perquè són les que actuem - bueno, poques vol dir... bueno, relativa... comparades amb tot el...- però, però vull dir, hi ha una continuïtat, i a més a més, aquelles empreses que deixen d'estar en aquests plans arriben a queixar-se. Vull dir, això és molt important. O sigui, una empresa que tu li estàs fent una actuació preventiva, i que un any determinat et diu: "I jo per què no hi sóc?"... Ostres. I això què és? Això és continuïtat d'actuacions. (GD3)

Guies/Documentació

Una altra de les idees que apareixen en els grups de discussió és la de l'elaboració i foment de guies d'ajuda i/o referència en matèria de SSL. Aquests documents de referència bàsicament consistirien en la definició per sectors d'empreses, tasques i riscos associats a aquestes. Aquests elements de referència es poden vehicular a partir de dos "formats": els mapes de riscos laborals i les guies pràctiques. El primer fa referència a l'elaboració, la posada en comú i el foment de documents que incloguin descripcions de sectors d'activitat que vinguin acompanyats d'una descripció sistemàtica de tipus d'empreses, tasques i riscos laborals associats. Aquests elements també inclouen mapes de malalties professionals vinculades a sectors d'activitat, productes utilitzats (per exemple, un producte químic determinat) i llocs de treball. La utilitat d'aquesta demanda incideix en l'exposició clara i estandarditzada dels riscos i malalties laborals. Aquesta proposta resulta interessant per dues raons. La primera per ser la proposta més reiterada per part dels participants. La segona per ser la proposta amb més consens. És a dir, aquesta proposta és plantejada per l'Administració, les empreses, les mútues i els serveis de prevenció.

Respecte a la manca d'informació sí que és cert que hi ha una manca de... jo recordo, en principi es van fer bastants mapes de riscos per sectors, però és una cosa que ara està

bastant abandonada i bastant... i jo crec que és importantíssim conèixer realment on estan els riscos actualment; és a dir, quins sectors i dintre dels sectors les activitats, etcètera, etcètera, perquè sí que a vegades doncs veus actuacions o polítiques doncs orientades potser... o excessivament àmplies... (GD5)

Fent-ho una miqueta més gran, una de les coses que a mi em preocupa per la feina que fem, és que no hi ha un registre dels riscos a que està exposada la nostra població de treballadors. Hi ha aproximacions, hi ha... però igual que al de conducció pues no teniu dades, dels químics comença a haver-hi, no? Però d'altres riscos tenim unes mancances importants. Crec que és un tema important per establir, no? A nivell d'establir polítiques i fins i tot a l'hora de definir quins són els nostres riscos més prevalents.(GD6)

El segon "format" dels possibles elements de referència es correspon amb la demanda de guies pràctiques, proposta que té elements en comú amb la proposta esmentada de mapes de riscos. En aquest cas, la proposta de guies pràctiques també inclou informació d'orientació per a la gestió dels riscos laborals associats a activitats o projectes (mecanismes, recursos, etc).

Tampoc hi ha una documentació que puguis dir: pues, en empreses d'aquest sector, els llocs de treball són aquest, aquest, aquest; les tasques són: aquestes, aquestes i aquestes; els riscos més habituals són: aquest, aquest i aquest; les proves que s'haurien de fer de vigilància d'allò, dels riscos aquests, pues aquesta, aquesta i aquesta. A nivell general, no? I aquesta informació la tenen els serveis de prevenció que actuen, amb el temps, no? però tampoc hi ha una recopilació de tota aquesta informació per fer realment la documentació que serveix, no? Com a mínim, dels llocs generals que et trobes en una empresa. Sempre, pues en una empresa com aquesta, et trobaràs el carretillero i "Bueno, menos mal, este sé lo que hay, no?" el primer dia, no? A aquest ja sé lo que dir-li des del primer dia, o al de les oficines. Però molts llocs de treball, per desgràcia, se't poden escapar coses que són importants, no? La primera vegada que vas a una empresa i, bueno, aquí hi han plàstics... ah! hi ha radiofreqüències! I te'n enteres al cap de quatre mesos i això és important, no ho sabíem, no? Però aquesta informació no la trobes amb facilitat. No sé com es podria... (GD4)

Experiències compartides

Una altra de les propostes fa referència a la idea de compartir les experiències en matèria de riscos laborals, tant si parlem de casos de bones pràctiques com si parlem de casos de gestió d'una situació inicial deficient en matèria de SSL. Especialment interessant és aquest darrer format en tant que incideix en el procés de correcció d'una situació inicial de riscos laborals negativa cap a una situació final millorada. Aquesta idea ve relacionada amb la proposta d'avaluació de les intervencions (desenvolupada més avall). Tot i que la majoria de propostes es plantegen des del punt de vista de millorar les intervencions dins les empreses, també és interessant la seva aplicació com a via per intercanviar experiències en grups de treball (tant interns a les empreses com organitzats per sectors) per tal de definir i/o diagnosticar possibles riscos i procediments per gestionar-los. En aquest sentit, els formats que proposen els participants van des dels grups de treball (bàsicament interns a l'empresa), fins als

fòrums d'intercanvi, passant pels tallers de formació (ambdós externs a l'empresa). Aquí, la idea que es desprèn és, per una banda, la importància de compartir la visió de la gestió de riscos laborals dins tota l'empresa (des del nivell gerent/directiu fins al nivell d'operadors); i, per l'altra banda, la importància de compartir experiències de gestió de riscos laborals entre empreses, siguin aquestes del mateix sector o no. Aquesta darrera versió apareix molt vinculada amb les propostes sobre mapes de riscos, guies pràctiques, bones pràctiques, etc., on la idea és la mateixa: orientar en matèria de SSL, especialment aquelles empreses (pimes, autònoms) no disposen dels recursos necessaris (econòmics, temporals...) per poder assessorar-se adequadament.

En alguna empresa gran, multinacional, he vist una cosa que funciona molt bé: i és que fan com grups de treball on participa des del responsable al tècnic de prevenció, hasta l'operari de la línia, l'últim, últim operari de la línia. Llavors, cada matí, o cada quan ells fitxen, fan una reunió de treball i parles dels problemes d'aquella línia, o d'aquella escola, o d'aquella... del que sigui. I aquell pobre treballador, que mai ningú l'ha tingut en compte pot opinar, o pot dir "es que jo crec que..." I ho fomenten "que ens has de portar informació, eh? Alguna cosa del teu lloc de treball que no vagi bé" Clar, aquest treballador se sent molt implicat. Si a aquest treballador el fas participar i dir alguna cosa que ell, segons el seu criteri, sense ser tècnic de prevenció, diu "jo es que aquí, veig un perill" o " es que jo aquí milloraria això." A aquesta persona la tens guanyada perquè després es posa un EPI, et comunica qualsevol risc que vegi... (GD1)

Jo penso que fer foros també de debat és important. Fer reunions, no com aquest però d'aquest estil de que puguis compartir experiència, ja no només tenir el codi de bones pràctiques, sinó també poder compartir experiències de viva voz, jo crec que també són experiències que van molt bé i són importants perquè moltes vegades cadascú es troba al seu lloc de treball, i en serveis de prevenció aliens que igual hi ha molts tècnics sí que tens més possibilitat de parlar amb d'altres, però a la majoria no és així. (GD1)

Reconeixement d'empreses

Una altra de les idees molt present als grups de discussió és el reconeixement de les empreses en matèria de SSL. Dintre d'aquesta idea destaquen aspectes vinculats, per una banda, a la promoció d'incentius a empreses amb una bona gestió de SSL i, per l'altra, a la promoció d'aquestes bones pràctiques. Aquí el discurs no es queda en una simple bonificació d'actuacions, sinó que incideix en la difusió d'aquestes, sobre tot com a mesura exemplificadora del que serien aquestes pràctiques.

Així tindríem des dels tradicionals incentius econòmics (*bonus-malus*) fins a certificacions (per exemple, segells de qualitat en SSL), passant per classificacions de sinistralitat.

Jo crec que una altra de les coses que, que... el tema d'informació ens ajudaria, independentment de tot lo que hem comentat, és que potser les coses que fem, i que fem bé, que jo crec que són bastants, hem fet moltes coses, potser no arriben a qui han

d'arribar de la manera que han d'arribar. És a dir, sí que potser els que estem més relacionats coneixem certes coses que s'han fet, però a qui han d'arribar, que són després els que segurament s'haurien de posar a treballar en aquesta línia, no els arriba, o els arriba com una cosa molt, molt, molt, genèrica, no? I això jo crec que també ajudaria a que ens preocupéssim una miqueta més, no? Vull dir, no sé... no vull entrar en el tema del bonus-malus perquè és un tema molt... Però, per exemple, una filosofia d'aquest tipus, de que "el que fa les coses bé al final té un premi", vull dir, no perquè li dones, sinó perquè a més a més, lo que deia el ----, jo crec que aquesta és una de les filosofies que s'hauria d'intentar treballar més. Torno a dir: els resultats que tenim, que potser no són molts però jo crec que n'hi ha, doncs haurien d'arribar a la gent d'una forma clara. Moltes vegades ens perdem en el missatge, i hauria de ser un missatge molt, molt, molt simple i molt... (GD3)

També s'observen certes reticències a aquest tipus d'actuacions, sobre tot respecte a les sancions i a les certificacions. Ambdues actuacions generen una tendència excessiva a la "prevenció documentalista", amb pocs resultats respecte a canvis en la gestió de la SSL. Alguns destaquen, com passa al llarg de tots els grups de discussió, les característiques particulars de les pimes en matèria de certificacions. En aquest sentit, alguns participants consideren que aquesta tipologia d'empreses resultaria incompatible a l'hora d'aconseguir les condicions necessàries per aconseguir aquests "segells de qualitat en SSL", repercutint negativament en la seva imatge.

Vàries coses: en referència a això del segells, jo no estic completament d'acord. Moltes vegades, jo conec moltes empreses que tenen i què voleu que us digui, a nivell de... tindran molta documentació i molta paperassa i certificaran, però la cultura preventiva de l'empresa és zero patatero, o sigui, no hi creuen. Tenen un sistema de gestió perquè publicita, perquè ven, pel que sigui.. però la realitat és que moltes vegades... (GD1)

Primerament, les certificacions jo crec que no és solució i només pot ser la possible solució per empreses grans, amb les petites parlar de certificacions és inviable. (GD1)

Resulta interessant destacar la proposta de classificacions de sinistralitat. Aquesta consisteix en treballar indicadors de sinistralitat amb l'objectiu d'elaborar llistes, rànquings d'empreses en funció del seu nivell d'accidentalitat o incorporar aquests indicadors als ja tradicionals de volum d'activitat, facturació, etc. Aquesta proposta aniria vinculada amb la de millora d'indicadors i seria el pas previ a altres propostes com la de sancions o premis i/o reconeixements.

La darrera proposta vinculada al reconeixement d'empreses té a veure amb la cerca, difusió i promoció de bones pràctiques en matèria de SSL. Aquesta és una proposta clàssica, però resulta interessant destacar-la en tant que apareix en tres dels sis grups de discussió.

Per altra banda, una altra cosa que ha dit el meu company que jo crec que és molt bona aportació, que d'alguna manera existeix algo però no està ben lligat, que és el tema d'indicadors anuals. És a dir, no ho ha dit amb aquest terme, però sí que el concepte de

dir anualment, igual que a economia tenim uns balanços o tenim uns resultats de beneficis o de pèrdues, tinguem uns valors que puguem ser comparatius dintre de la mateixa empresa, això es pot arribar a aconseguir en empreses més o menys grans, suposo. Però inclús que fossin comparatius amb el sector i no només el de l'accidentalitat, perquè l'accidentalitat a curt plaç està sotmès a una aleatorietat, a un atzar que a mig plaç potser s'atenua, sobretot amb volums importants de treballadors, però amb volums petits de treballadors pues clar, l'empresa que té quinze treballadors, un any tindrà tres i serà pues una cinquena part dels treballadors, i un any zero i serà un cent per cent de no sinistralitat, no? (GD1)

Altres

Acabem aquest apartat mencionant dues propostes aïllades que no responen a cap tendència comuna, però que resulta interessant recollir. Aquestes propostes s'han agrupat sota la nomenclatura d'"Altres". En qualsevol cas, parlem de propostes menors des del punt de vista analític. Aquestes propostes s'han situat sota els codis Programa de gestió de dades/documentació i SSL a maquinària. Totes dues són iniciativa d'un únic perfil. La primera és una proposta del grup d'Empreses, mentre que la segona és exclusiva del grup de Serveis de prevenció.

La primera proposta apunta a la demanda d'un programari informàtic més àgil a l'hora de gestionar la documentació referida a la SSL.

Jo penso que en seguretat ens aniria estupendament bé algun programa informàtic que ens ajudés a portar tota aquesta documentació, que potser si que n'hi ha, potser vosaltres sí que utilitzeu alguns programes informàtics [...] Però a nivell de... com que es belluguen tants papers, jo crec que si això estigués en un paquet informàtic... perquè de vegades les mateixes dades estan a varis llocs, i portar el control de tot això... Bueno, jo ho porto en Word i és... i amb Excel i és bueno... és dramàtic perquè clar, tens que anar pensant tot allò que tens que anar enllaçant i... i jo no sé si existeix al mercat, però suposant que existís, es podria promocionar. [...] O si no per què no es crea un programa que pugui ser obert, per evitar aquesta rigidesa, no? (GD5)

La segona proposta destaca que certes màquines, malgrat estar certificades i complir amb la normativa corresponent, pot ser que no s'adaptin ergonòmicament a tots als treballadors que les utilitzen, quan aquests no es trobin dins de les característiques antropomètriques estàndard per a què havien estat dissenyades.

Però jo el que demano és que si tu portes aquella màquina i està certificada, ha de complir normes i ha de ser sense riscos per l'individu. Ja m'està bé que porti barreres i no em talli els dits, però també ha d'estar d'acord que no em foti lumbàlgies, perquè jo, després, no la podré modificar. Si la modifico ja, em carregó el puro. El punt dos és que és impossible modificar-la, i la tinc allà i hi ha un senyor que diu..., i ves i explica-li al gerent que allò no compleix la norma tal, no? (GD4)

3.2.3 Anàlisi per perfils

L'anàlisi per perfils de les propostes d'intervenció mostra un important nivell de consens tant de les problemàtiques com de les propostes vinculades a la intervenció en SSL, tot i que en funció de si parlem d'un o d'altres observem diferents nivells de consens.

Taula 2: Distribució en grups de discussió en Propostes d'intervenció

Dimensions	Perfils (GD)	Distribució
Problemàtiques		
Poca valoració SSL	1, 3, 4, 5, 6	Protagonisme GD1 i GD 3
Falta d'assessorament/informació	5	Només GD5
Salut vs Salut laboral	3, 4, 5	Menor pes GD5
Propostes		
Assessorament a empreses	3, 4, 5	Bàsicament GD5
Guies/Documentació	1, 3, 4, 5, 6	Protagonisme GD3
Experiències compartides	1, 6	Bàsicament GD1
Reconeixement d'empreses	1, 2, 3, 4, 5,	Protagonisme GD1

Nota: Nomenclatura dels GD: GD1: Professionals prevenció; GD2: Sindicats; GD3: Mútues; GD4: Serveis de prevenció; GD5: Empreses; GD6: Administració.

En observar la Taula 2, destaca el desigual nivell de consens tant per a les problemàtiques com per a les propostes. La problemàtica de la poca valoració que es fa de la SSL posseeix un nivell de consens elevat, amb el protagonisme dels Professionals de la prevenció i dels Serveis de prevenció, i exceptuant l'absència del grup dels Sindicats. Respecte a la problemàtica de la dicotomia entre salut i salut laboral, el protagonisme el tenen les Mútues i els Serveis de prevenció. La falta d'assessorament i informació, en canvi, és exclusiva de les Empreses.

Respecte a les propostes formulades pels participants en els grups de discussió, com ja hem apuntat, destaca el desigual nivell de consens. Aquí, observem dues propostes amb un elevat nivell de consens i dues propostes amb poc consens. Les dues primeres són les Guies/Documentació i Reconeixement d'empreses. Tot i això, aquestes propostes tenen un major pes d'algun dels actors. En aquest cas, Sindicats i

Professionals de la prevenció, respectivament. Respecte a les altres dues propostes, cal esmentar que propostes d'intervenció quasi exclusives d'un dels actors. Aquestes són les d'Assessorament a empreses i Experiències compartides. La primera és una iniciativa del grup d'Empreses, tot i que les Mútues i el Serveis de prevenció també fan aportacions. La segona proposta és una iniciativa del grup de Professionals de la prevenció, juntament amb el grup d'Administració.

3.3 Propostes de recerca

Després de l'anàlisi del grup de propostes vinculades a l'àmbit de la intervenció en la gestió i prevenció de riscos laborals, aquest apartat es centra en aquelles propostes més directament relacionades amb la recerca en SSL, atenent al nivell de les problemàtiques i de les propostes des d'un punt de vista estricte.

En termes descriptius generals, tal i com es pot observar als Mapes 2 i 4 (Vegi's l'Annex), les propostes de recerca (tant problemàtiques com propostes) apareixen en una distribució més equilibrada que les propostes d'intervenció. Les problemàtiques apareixen agrupades, primer, en "Estandardització/Unificació" (amb quatre codis), seguides de "Registres" i "Qualitat dades" (amb tres codis) i, en menor mesura, "Qualitat eines (de recollida)" (amb dos codis) (tot i que si agrupen aquestes darreres dues problemàtiques, serien la problemàtica amb més presència). La primera ens parla de la necessitat d'unificar criteris en un àmbit com el de la SSL amb llacunes considerables, mentre que la resta apunten a la millora i/o creació d'eines que permetin una recollida de dades més adient en SSL.

Respecte a les propostes, a l'igual que passa amb les propostes d'intervenció, també observem una major densitat en el discurs. Aquestes propostes apareixen agrupades en "Estudis de causalitat" (amb sis codis), seguida de "Indicadors" (amb cinc codis) i, en menor mesura, "Col·laboració dins l'empresa" (amb 3 propostes). La primera apunta a un aprofundiment en les causes de la sinistralitat (i en les eines per tal de poder registrar-les). La segona proposta apunta a la millora i/o creació d'indicadors que afavoreixin una recollida de dades més eficient sobre els riscos laborals, la sinistralitat, les malalties professionals, etc. La tercera, en canvi, agrupa propostes que van en la línia de promoure una major interacció i/o col·laboració dins l'empresa a l'hora de gestionar la prevenció en riscos laborals.

3.3.1 Problemàtiques

Estandardització/Unificació

Una de les idees que travessa el discurs més general és la que fa referència a l'estandardització i/o unificació de criteris, eines, dades... respecte a la SSL. Aquí el que es demana és fonamentalment coherència i claredat en la gestió dels riscos laborals. El primer element, de tall més genèric, fa referència a la demanda de criteris homogenis i unificats en SSL. Aquí hi entrarien aspectes com el contingut/nombre d'hores de formació que han d'impartir les empreses als seus treballadors, criteris en vigilància de la salut, unificació de normatives per a màquines, etc. Aquí, el discurs fa referència a les llacunes existents en la normativa en SSL i la seva aplicació. En aquest punt, algunes de les demandes escapen a les pròpies competències de la Subdirecció General de SSL, però és important destacar-ho en tant que són molt presents en quasi tots els grups de discussió. En aquesta línia la demanda d'estandardització de la gestió dels riscos laborals és generalitzada (tot i que s'observa alguna discrepància). Aquesta estandardització no es refereix només a les exigències en matèria de SSL, sinó també respecte als processos i/o procediments d'aplicació i gestió dels riscos laborals. Aquesta idea, novament, apareix vinculada a les llacunes que la normativa presenta i que genera la ja esmentada prevenció documentalista.

Per qui l'ha de controlar també? Perquè veurà sempre el mateix model i entendre la mecànica. Jo crec que això és molt important i amb això ens hem de donar la mà, administració i empreses, anem a definir uns models i apliquem tots els mateixos, serà molt més fàcil de controlar, tant per l'Administració com pels que ho tenim que aplicar. I segurament, ja no caurem en alguna altra de les coses que ha sortit i que tenim una legislació que com que és molt oberta, i ens permet moltes interpretacions, doncs cada inspector, lògicament, dintre d'uns marges i dintre d'uns criteris que hi ha establerts, però té la seva opinió personal. (GD4)

Exacte. És a dir, jo penso que ara estem en un moment en el qual és molt bo intentar arribar a aquesta estandardització per aconseguir això, perquè tots els operadors del sector tinguin els mateixos criteris. Això, a més a més, porta a una altra cosa, i és que si tothom aplica els mateixos criteris, tothom té els mateixos costos, i té que fer les coses més o menys igual, aquest sector pot arribar a funcionar una mica bé. Jo, és la meua opinió. (GD4)

Llavors, bueno, és... potser que els plans de prevenció de les empreses en aquests moments no es fa l'avaluació de riscos dels conductors. Llavors, estandarditzar que això pogués ser una realitat, doncs seria per a nosaltres important, que hi hagués aquesta avaluació de riscos i es prenguessin mesures en conseqüència. Hi ha molts... hi ha estadístiques d'aquí del Departament on hi ha... es veu que hi ha molt accident de trànsit. O sigui, missió... (GD6)

Registres

En la mateixa línia, una altra problemàtica vinculada a la informació és la dels registres. Aquesta problemàtica destaca des del punt de vista de les decisions per part de l'Administració en matèria de SSL, així com en la recerca en l'àmbit de la SSL. En aquest sentit, dins els grups de discussió s'apunten tres aspectes relacionats amb el registres en SSL: l'accés a aquests, la seva aplicabilitat i el seu desigual ús per parts dels organismes competents. Respecte al primer aspecte, la meitat dels perfils participants coincideixen en destacar les dificultats per accedir a la informació sobre SSL, tant si és per qüestions de recerca (elaborar estudis, fer diagnòstic de situació, etc.) (seria el cas de les organitzacions sindicals i les mútues) com si és per qüestions d'actuació (seria el cas dels serveis de prevenció aliens).

No podem accedir als accidents que tenen els nostres clients, cosa que l'Administració sí que accedeix. Nosaltres no podem. (GD4)

Jo hi afegiria una cosa, i és que si volem fer prevenció, lo important és que tinguem aquesta informació, i els serveis de prevenció, com bé apuntaves tu abans, l'únic problema que tenim és que, o m'ho diu l'empresa, i si no m'ho diu no me n'entero, o me n'entero tard, o sigui que no hi puc fote res. Vull dir, o directament, ni me n'entero, l'únic que ho sap actualment és el que té accés al sistema RED, els demés no en tenim. (GD4)

No les... o sigui, jo crec que ni es fan, eh? Mira lo que et dic. Amb un parell d'accidents que els he viscut d'aprop no hi ha hagut manera de... d'arribar aquesta informació. (GD5)

Yo he estado en alguna reunión de estas pero ¿qué consecuencias ha tenido el que...? Y claro, a mí me gustaría que hubiéramos visto también cómo se están midiendo. O sea, que es el que tienen que vaciar ahí y poder aportar algún dato más de calidad, no solamente sí... (GD2)

El següent aspecte a destacar és la manca d'aplicabilitat dels estudis elaborats en matèria de SSL. En aquest sentit, alguns participants reclamen una certa utilitat de la informació i les dades recollides i explotades, més enllà estrictament de la recerca.

Jo en relació a les dades, jo crec que la feina de monitoratge s'hauria d'incorporar una mica més la... o sigui, hi ha una part que, o sigui, fa un registre molt passiu, no? I hauria de ser una mica més actiu i fer... que jo crec que ja estan en aquesta línia i que és una necessitat que tenen identificada, però jo crec que els hi falta un pas que és, aquesta informació fer-la útil, i fer-la útil. [...] És un monitoratge i una informació que sí que és cert que s'ha de millorar, però que li falta aquest pas de fer-la útil per l'acció. Perquè en definitiva jo crec que tot això, si no va acompanyat d'una acció no té sentit. (GD2)

Por ejemplo, los típicos estudios, que de estos se han hecho muchos: "El estado de la prevención de riesgos laborales en el sector de la pesca en Cataluña." Vale, no está mal, bien. ¿Y? (GD2)

El tercer aspecte està relacionat amb la no utilització de certes dades que, segons alguns participants, serien útils per comprendre millor el comportament de determinats

sectors, el major o menor pes de determinats riscos laborals, etc. En aquest sentit, el discurs destaca llacunes a l'hora de fer servir algunes dades ja existents.

Sí, no. Yo, me da la sensación que no se las miran, o como aquello que decía de los exámenes, pero no tengo yo constancia de que hayan hecho ningún estudio sobre los resultados de las auditorías. De si lo hacen bien, si lo hacen mal, las que están entregadas. (GD2)

Exacte, amb temes amb que realment no hi ha un risc realment important. Sempre ho hem comentat moltes vegades: la Inspecció, cada vegada que hi ha un accident molt greu o mortal, fa una investigació. Què se'n fa, d'aquestes dades, no? Perquè aquesta informació, des del punt de vista preventiu, és importantíssima, no? i en canvi jo crec que no s'explota, realment, tota aquesta informació com hauria de ser. I jo crec que això és el que realment hauria d'orientar les polítiques, no? (GD5)

El formulari de comunicat d'accidents tots els patim, molts el patim perquè quan l'hem d'omplir està mal fet, amb nassos. Molt mal fet. Té frases, trossos en català, trossos en castellà, barrejat.. No tinc res en contra del castellà però està barrejat entre els diferents idiomes. I fa anys que diuen que el milloraran, però no l'han millorat, i segueix així, i té un valor purament estadístic, no serveis per res més. Però clar, et denota un poc interès en que aquella informació que estem aportant no serveixi per altra cosa que fer memòria i tenir-les allà arxivades, no per canviar res. (GD1)

Qualitat de les dades i eines de recollida

A continuació destaquen dues problemàtiques que apareixen vinculades al voltant de l'eix comú de la qualitat de les dades, per una banda, i dels instruments de recollida d'aquestes. Per al primer aspecte, destaca de forma significativa el pes que es dona dins el discurs a conèixer les causes o factors dels accidents laborals i, en menor mesura, de les malalties professionals. Conèixer la casuística d'aquests accidents i sistematitzar aquesta informació permetria realitzar explotacions de dades més enllà dels actuals ítems causals existents.

No hi ha una recerca una mica a fons, micro una investigació d'accidents, eh? vull dir, no parlo de més... sobre quines són les causes que hi ha hagut en aquell accident de transport. Tens les causes a dins de la carretera, no? Si ha sigut una patinada, una possible distracció... però no què ha generat allò. És anar més enllà i de dir: quines condicions laborals té aquest senyor per arribar en aquest extrem? (GD6)

Este es el problema que tuvimos el otro día una discusión en la reunión que vam tenir amb l'antic Departament de Treball, avui Empresa i Ocupació, que demanàvem sinistralitat 2001, molt bé, però, i la casuística? ¿A mi de qué me sirve saber que se han muerto 78 tíos? (GD2)

És veritat de que una font d'informació vindria a ser per exemple la caracterització de lo que vindria a ser els accidents que estan succeint. Però també és veritat que sabem de que, la bonança de les dades que hi ha no és bona. Per tant, no et pots basar en això. I per tant, en realitat, i és una informació que no hi ha, perquè no existeix, és el de per què succeeix. O sigui, el perquè succeeixen o per què es materialitzen aquestes situacions d'exposició no ho sabem. És més, no ho sap ningú - a nivell col·lectiu, individualment sí. Vull dir, tu doncs investigues un accident, doncs pots arribar a detectar els factors causals que poden haver-hi al darrera. Ara, a nivell de conjunt, doncs aquesta informació no existeix. D'aquí, d'alguna manera sí que es podrien derivar actuacions de millora, però primer s'ha de saber. (GD6)

Hi ha ítems causals desglossats per ítems diferents que no surten, que no podem esbrinar perquè no es contemplen. I a partir d'aquí la... diguem... la importància és de que l'usuari d'aquestes registres, que bàsicament són els agents socials, i les administracions, participin en el disseny dels registres dels indicadors. Per què? Perquè ells, o nosaltres, sí que direm què és útil, què ens interessa, i la suma de tots aquets interessos és el que podem ficar als registres. Aquesta informació la perdem, no la tenim. Com les causes no desglossades. (GD2)

El segon aspecte, que tracta la qualitat de les eines de recollida, recull dues preocupacions dels participants. La primera, ja tractada, és la de l'accés als registres. La segona fa referència a un esforç d'estandardització dels registres, qüestió que podria entrar en contradicció amb la demanda d'una major (i millor) informació sobre els factors causals d'accidents i malalties. Però, lluny de contradir-se, aquestes qüestions es poden complementar. Quan es demana fer èmfasi en la casuística d'accidents i malalties, no s'està demanant una major dispersió d'informació, sinó una major riquesa de la informació vinculada als accidents laboral i les malalties d'origen laboral. Aquesta major riquesa permetrà un millor tractament posterior que, al mateix temps, facilitaria un ús més àgil d'aquestes dades.

del disseny en els registres i en el pla d'anàlisi, com si diguéssim, perquè fan enquestes que després no es treu tot el suc, per exemple. Coneixen les condicions de treball per gènere, coneixen les condicions de treball per classe social, per ocupació... tot això, clar, ell... no sale... què ens donessin la possibilitat de dir: necessito que em donis les dades d'aquesta manera. A part de què després això es convertís en seguiment mitjançant polítiques perquè avaluïn o es faci un seguiment. I dels instruments, no sé com han desenvolupat el tema de l'avaluació de riscos psicosocials, per exemple, que ha estat molt bo, no? Que potser en altres metodologies penso també estaria... es podrien desenvolupar altres metodologies d'avaluació... Ho fan, eh? perquè tenen també un manual, però una línia que facilités el que després es pugui fer un... una recollida, un registre, també, d'aquestes avaluacions, perquè és una... per exemple, tenim una falta de dades en relació a exposició a risc químic, a cancerígens, que a lo millor desenvolu... És veritat que amb les enquestes ja podem tenir dades periòdiques, però a lo millor desenvolupant que homogeneïtzi una forma de recollir dades de... en risc químic, que no tenim cap, bueno, hi ha molt de... les empreses, i més si parlem de pimes, molt... o sigui, l'empresari no té accés a veure informació, no hi ha informació pública sobre quins són els productes millors. Tens el proveïdor que et dona els productes, però no hi ha cap control sobre aquest registre. Aleshores, a lo millor, no sé, dic que via model d'avaluació de risc químic, després es fes un control per l'administració, és una possibilitat. (GD2)

3.3.2 Propostes

Indicadors

Una de les propostes de recerca que connecta amb les tres problemàtiques que acabem d'indicar és la de millorar els indicadors de riscos laborals. Aquesta proposta és la que agrupa més consens entre els grups de discussió. La millora i/o creació d'indicadors és una de les idees més significatives. Aquesta es separa

fonamentalment en dues vessants. La primera fa referència a una millora dels indicadors en termes de major objectivitat i major adequació a la realitat de l'entorn.

Si féssim la carta als reis, jo demanaria: indicadors objectius per saber on estem, i per saber que en el sector de les tintoreries, probablement, en prevenció de riscos laborals, doncs tenen dos aspectes que s'ha de controlar, i la resta doncs són coses bàsiques i primordials: que han de tenir un extintor i poca cosa més... però normalment no han de tenir més. Això és el que seria necessari, perquè si no es que estamos matando, no? com es diu... moscas a cañonazos. Aquesta és la realitat. (GD5)

La segona, més recurrent dins la millora i/o creació d'indicadors, és la diferenciació entre accidents laborals i no laborals, en el sentit de discriminar quins accidents tenen relació amb la feina i quins no.

Jo només una miqueta molt curta. Jo sí aquí sí que demanaria una intervenció d'Administració amb la diferenciació a l'accidentalitat - perquè accident de treball, accident laboral i que ademés suma a les estadístiques, pues és un infart, i un infart no té una relació amb el treball, o no té per què tenir-la, una relació amb el treball.- Suma a l'estadística, i provoca a l'empresari una distorsió, no? (GD4)

Els accidents laborals van a l'estadística, a l'índex de freqüència, a l'índex de gravetat i a l'índex d'incidència. Aleshores, quan jo em comparo amb altres països, o amb altres empreses dintre d'un sector d'activitat, em comparo amb aquest índex. Aquest índex no discrimina què hi ha a dintre de l'índex, i a vegades el que hi ha a dintre de l'índex són situacions que s'han provocat que no tenen valor, que no tenen, diguem-ne, actuació preventiva, que l'únic que hi ha és que com no hem sigut capaços de separar la part reparadora de la part preventiva, per actuar respecte de la part reparadora, ho fico a la part preventiva. Aleshores estic sumant un número de situacions que no aporten valor. Aleshores, si l'Administració pogués fer un do de pit i dir "No, no, escolta, accident de treball i laboral és aquell que té relació amb l'activitat". (GD4)

També trobem altres aspectes relacionats amb els indicadors. Un d'ells fa referència a la millora d'indicadors vinculats a la protecció de la salut. Altres aspectes fan referència a incloure aspectes no recollits fins ara als indicadors com, per exemple, el volum d'inversió en mesures preventives, comparació anual del nombre de riscos laborals corregits per les empreses, etc. Un últim aspecte que resulta interessant és la inclusió dins les estadístiques de sinistralitat dels treballadors autònoms.

Les altres dues idees amb més presència són la millora d'ítems a les enquestes i aspectes relacionats amb el seguiment i avaluació de dades. La primera idea apareix molt vinculada amb la millora i/o creació d'indicadors, però fa referència de forma més específica amb la millora i/o inclusió de preguntes i/o respostes dins les enquestes sobre SSL.

I per exemple en l'enquesta de condicions de treball hi ha ítems que es podrien incorporar o millorar, a les enquestes de sinistralitat, accidents de treball i malalties professionals hi ha molts ítems que s'haurien de millorar, moltíssims. Hi ha molts

accidents que són, o malalties professionals, i que després no consten, per diversos motius estadístics de com s'ha confeccionat aquesta enquesta. Hi ha ítems causals desglossats per ítems diferents que no surten, que no podem esbrinar perquè no es contemplen. (GD2)

Sí, perquè els indicadors... d'indicadors n'hi han, no? I el que hem de fugir una mica és el tema sobretot que, bueno, s'han de fer i que és important, el tema de les enquestes, perquè a més ja sabem que segons el color polític que hi ha, l'enquesta va d'una manera o va d'una altra- sinó que hem de buscar indicadors reals i les dades hi són, el que passa és que hem de buscar, s'han de treballar, i s'ha de fer un bon anàlisi, però això és prioritari. (GD5)

Entre aquestes possibles millores s'esmenten algunes en la qualitat de la informació en els comunicats d'accidents, especialment pel que fa a la causa del sinistre, qüestió que no resulta menor si posteriorment es vol treballar l'origen d'accidents laborals; la detecció i identificació de malalties professionals i la inclusió del nombre d'acords entre treballadors i empresa en matèria de SSL.

Un altre dels aspectes presents apareix vinculat a la intervenció en SSL i fa referència al control i seguiment de les dades generades a partir de les enquestes i a la posterior aplicabilitat de les dades, en el sentit d'un control per part de l'Administració de la qualitat de les dades (del procés de recollida, del tractament posterior...) i de l'ús d'aquestes dades.

Col·laboració dins l'empresa

Aquesta proposta apunta a la fragmentació ja explícita en l'anàlisi del context general del agents implicats en la SSL. Partint de la idea, ja apuntada anteriorment, de la manca d'interacció entre actors, destaca la importància que molts dels participants donen a demanar l'opinió als comandaments intermedis o als propis treballadors. La seva experiència es considerada de gran importància a l'hora d'implantar i gestionar de forma correcta el sistema de prevenció de riscos laborals.

Pues en el mundo laboral, debería ser algo así. O sea, ¿a quién se lo tenemos que preguntar? Pues a los responsables directos, que son, digamos, la policía de los trabajadores. Al encargado: "Oye, ¿por qué tú crees que tus trabajadores no se ponen el guante, o por qué no se ponen el casco?" "Oye, pues porque no le gusta." Oye, pues tú también tienes que hacer por que le guste, ¿no? O porque se sienta más cómodo, o concienciarlo. O sea, tu trabajo también no sólo es que hagan su tarea, sino también que la hagan de manera segura, ¿no? Por eso yo, incido en la figura del mando intermedio otra vez, porque yo creo que es muy importante para esto. (GD1)

Jo crec que el que faltaria també és incorporar, o sigui a categoria de coneixement, l'experiència dels treballadors. És a dir, jo crec que la recerca està molt tecnocratitzada i és molt de... (GD2)

Jo volia fer una proposta que és... bueno, proposta, és una filosofia, a lo millor lo que dic sembla una barbaritat, però jo crec que, sempre que s'han fet les actuacions, es fan

des de dalt cap a baix. I jo faré una pregunta molt simple: quan un està malalt i va al metge, el metge que fa? li pregunta al malalt. Jo, la meva proposta és: per què no li pregunten al malalt? Però no a través d'una organització com pot ser COE o... No. Per què no li pregunten al malalt de quina manera es prendria el medicament, perquè a lo millor el problema és aquest, perquè sempre fem les normes des de dalt, cap a baix, però mai, que jo sàpiga, mai se li ha preguntat, directament, a l'empresari, o al petit empresari, o al treballador directament, de com es prendria aquest medicament. Jo crec que és una... com a mínim pensem que és molt complicat. (GD3)

Estudis de causalitat

Un aspecte interessant dins el bloc de propostes és la que fa referència a l'estudi de la causalitat de la sinistralitat. Possiblement és el conjunt de propostes que més clarament aborda la qüestió de la recerca en l'àmbit de la SSL. Totes les propostes agrupades dins aquesta idea fan referència a l'estudi de les causes dels accidents laborals, a partir del tractament, filtratge i codificació de les causes que apareixen en els comunicats d'accidents. En aquest sentit, les propostes apunten des d'una simplificació i estandardització de les dades a emplenar (les causes de l'accident) per part de les empreses en els comunicats d'accidents (tractament previ) fins a un treball de codificació i de contrastació de les causes de sinistralitat registrades (tractament posterior). Aquesta idea resulta interessant en tant que apareix vinculada a una de les problemàtiques específiques desenvolupades en l'apartat anterior: la qualitat de les dades, vinculada a la millora de la configuració dels determinants de malalties i accidents laborals.

Bueno, una possible via de millora de les dades vindria a ser justament alguna campanya diguéssim, de millora de l'emplenament de les dades del comunicat o... la simplificació, perquè clar, en realitat estàs parlant de que algú que ha d'emplenar un comunicat ha d'entrar com de l'ordre de 120 variables. (GD6)

Pero cuidado, no solamente es eso. Es que también tenemos que pensar quién da la información. El empresario donde se accidenta el trabajador. Por lo tanto, la información que va a dar... por eso digo que sería interesante poder ver qué pasa -quizás en un año de estudio y haciéndolo bien, y sabiendo cómo lo marcamos, porque no es tan fácil como decir: "Ala, venga, encuestita. Y tú me lo vas haciendo", sino de una forma cometida, para poder cotejar precisamente la información inicial que yo tengo a la que realmente finaliza, que, que... estamos haciendo accidentes a punta pala, la mayoría de las veces no tiene nada que ver. Aunque solamente sea por la intervención de diferentes empresas, porque, además, cuando te están informando, también hay que tener en cuenta la inmediatez de la información: son 24 horas de lo que dispone la empresa, y entonces hay veces que es fácil, pero hay veces que no es fácil saber qué ha ocurrido, porque se han involucrado estas empresas, o porque ha habido un fallo de gestión que aún no lo veo, bueno, porque hace falta una investigación. Entonces bueno, pues afortunadamente como la Inspección llega a lo largo de la investigación, también se puede luego cotejar esa información si realmente queremos hacer un estudio causal, somero, a parte de la concienciación y a parte de la actuación a nivel de administración y de asociaciones empresariales. (GD6)

Por eso, es que para poderlo ver...porque es evidente lo que dice ----, que no sirve de nada la información inicial porque, nosotros por experiencia, cuando cogemos un parte de accidente, la descripción que te viene, incluso el sitio, la dirección que te dan, donde se ha producido el accidente, a lo que realmente hay, no es válido. Entonces si, por ejemplo ---- intenta hacer el estudio sobre la base de esto, es que llegará a conclusiones erróneas, porque en vez de haber sido a final imagínate, por un riesgo eléctrico, la causa no fue ésta. Luego tuvo una descarga pero porque tuvo una caída... O sea, no sé cómo decirte. Es todo... Vale, la forma, ¿una forma? ¿Cuál podría ser, para poder hacer un estudio? Pero sería de aquí a un tiempo, para poder ver una concreción mayor. Por ejemplo, que los accidentes graves, muy graves y mortales, que son los que seguro que se investigan, por parte de inspección, y bastantes leves, pero no todos, la verdad, pero bastantes sí, porque se hacen campañas de leves, se asignan, incluso hay denuncias de leves; se pide que, igual que hacemos una pequeña ficha con los accidentes mortales, se haga al finalizar la investigación, únicamente una pequeña ficha de tres causas o dos causas, y eso sí que serviría para poder hacerlo, cara a un estudio futuro. Pero no inmediato, eh? O sea, si se quieren poner ideas... (GD6)

Una proposta de recerca que es pot vincular amb els estudis de causalitat és la que s'orienta a l'avaluació d'intervencions que s'hagin realitzat amb la intenció de resoldre unes determinades pràctiques no satisfactòries. Aquesta idea fa referència a l'avaluació de l'èxit o fracàs obtingut per les intervencions desenvolupades en empreses amb dèficits en la gestió de riscos laborals. Per tant, es proposa estudiar aquelles empreses que han tingut una intervenció externa que ha possibilitat un canvi en aquesta situació inicial negativa. Es podria dir que es correspondria amb l'"altra cara de la moneda" de les propostes tipus "bones pràctiques". És a dir, en lloc de destacar aquelles actuacions exemplars, el que es busca és identificar aquelles intervencions que han pogut corregir una situació inicial deficitària en matèria de SSL. La difusió d'aquestes "males pràctiques-bones intervencions" resulta especialment interessant en tant que permet observar els progressos i el camí entre una situació inicial negativa i una situació final correcta.

Pero por ejemplo no hacen evaluación de intervenciones, es otro tema abandonado. No hay estudios ni sobre evaluación de intervenciones... Es muy importante. [...] Experiencias que nos harían falta sobre..."se han modificado las condiciones de trabajo y hemos mejorado la incorporación temprana al trabajo, por ejemplo." (GD2)

Una tercera proposta vinculada als estudis de causalitat és la plantejada pel grup de discussió d'empreses que fa referència a la demanda d'estudis, especialment sobre malalties professionals, que es desenvolupin per l'Administració i que es configurin com a referències respecte a la gestió de la prevenció de les malalties. Dins aquest grup de discussió, alguns participants demanden que, aquests estudis fets des de l'Administració, haurien de servir per donar una certa seguretat jurídica respecte a la gestió d'aquestes malalties estudiades, en el sentit d'establir causes i efectes d'aquestes malalties, evitant, per exemple, possibles sancions posteriors per l'ús d'un determinat producte químic. En aquesta línia, aquests estudis, fets i reconeguts per

l'Administració, permetrien generar un marc de confiança i tranquil·litat a les empreses, atès les mancances des del punt de vista de la recerca en malalties professionals.

Bueno, a vegades, per exemple, doncs hi ha una determinada cola que el propi fabricant em diu que de la raça blanca, hi ha un 3% de la població que pot ser al·lèrgica. Doncs a vegades hi ha coses d'aquest tipus que ens agradaria poder fer un estudi, o ens agradaria poder encarregar un estudi, i clar que podem encarregar-li a.. jo què sé, los Expertos S.A, però tindrem aquest informe dels Expertos S.A, que ens pot donar una certa seguretat o no, però abans el ---- ha incidit molt amb el tema de la seguretat jurídica, clar. Si a mi aquest estudi me'l fa el Departament de Treball a través del seu centre de seguretat i tal, i em diu doncs "Escolta, tranquil que això, sí, a la raça blanca hi ha un 3% però escolta, no passarà com la uralita, que al cap de 50 anys de fer la uralita van descobrir que allò provocava una malaltia professional i ha passat el que ha passat, no? (GD5)

3.3.3 Anàlisi per perfils

L'anàlisi per perfils de les propostes de recerca presenta alguns aspectes interessants. En primer lloc, podem veure un nivell de consens més elevat respecte al de les propostes d'intervenció. Per una altra banda, si atenem al nivell de consens de problemàtiques i de propostes de recerca, podem extraure dues conclusions. Per al primer cas, s'observa un menor nivell de consens en les problemàtiques, atès que el pes del discurs descansa en dos o tres actors. En canvi, en el segon cas destaca un major nivell de consens per a totes les propostes formulades (a excepció de la proposta d'Estudis de causalitat, gairebé exclusiva d'un dels actors). Amb tot, aquest nivell de consens és relatiu en tant que sempre apareix algun actor que destaca per sobre de la resta i que, per tant, "protagonitza" la proposta.

Taula 3: Distribució en grups de discussió en Propostes de recerca

Dimensions	Perfils (GD)	Distribució
Problemàtiques		
Estandardització/Unificació	1, 2, 4, 5, 6	Protagonisme GD6
Registres	1, 2, 4, 5	Menor pes GD5
Qualitat dades i eines de recollida	2, 4, 5, 6	Protagonisme GD2 i GD 4
Propostes		
Indicadors	1, 2, 4, 5, 6	Equilibrat, major pes GD4
Col·laboració dins l'empresa	1, 2, 3, 4, 6	Menor pes GD2
Estudis de causalitat	2, 5, 6	Bàsicament GD6

Nota: Nomenclatura dels GD: GD1: Professionals prevenció; GD2: Sindicats; GD3: Mútues; GD4: Serveis de prevenció; GD5: Empreses; GD6: Administració.

Observant la informació presentada en la Taula 3, veiem, tal i com hem apuntat, que el consens dins les problemàtiques vinculades a les propostes de recerca és relativament baix, tot i que quatre de sis actors comparteixen aquestes problemàtiques. Per a la primera problemàtica (Estandardització/Unificació), destaca el protagonisme de l'Administració. Per a la segona problemàtica (Registres) observem un menor pes del grup d'Empreses, mentre que en la tercera problemàtica destaquen els grups dels Sindicats i els Serveis de prevenció. Els primers reclamen una major qualitat de les dades, enfocat sobre tot a l'accés i utilitat de les dades (en el sentit de formular actuacions i/o polítiques posteriors), mentre que els segons reclamen millors eines de recollida i gestió de dades, un aspecte que els afecta directament.

En canvi, si atenem a les propostes, el nivell de consens augmenta considerablement. Malgrat tot, no hi ha cap proposta que tingui un consens total (és a dir, on coincideixin tot el conjunt de perfils participants en els grups de discussió). Aquest relatiu nivell de consens suggereix una certa distància entre els actors implicats i la recerca en SSL. D'aquestes propostes destaquen, pel seu nivell de consens, les d'Indicadors i Col·laboració dins l'empresa. La primera d'elles, amb una distribució més equilibrada dels actors que la recolzen, seria la proposta amb un major consens, tot i que els Serveis de prevenció semblen tenir un major pes. A la segona d'elles, també relativament equilibrada, s'observa una menor presència del grup dels Sindicats.

Finalment, observem una proposta de recerca quasi exclusiva d'un dels actors, l'Administració. Aquest relatiu nivell de consens es contraposa a la major fragmentació que havíem vist (Taula 2) en el nivell de les propostes d'intervenció. Aquesta fragmentació apunta al fet de que les propostes d'intervenció responen a demandes molt més específiques que les proposades dins l'àmbit de la recerca.

4. Propostes d'actuació en matèria de recerca

L'anàlisi dels grups de discussió i la identificació de les principals temàtiques de discussió ha permès identificar possibles línies d'actuació en matèria de recerca en SSL. En aquest sentit, a partir de l'anàlisi dels resultats, a continuació es plantegen una sèrie de propostes genèriques d'accions de recerca. Aquestes propostes no busquen ser finalistes, sinó fomentadores de la discussió entre els diferents agents implicats dins l'àmbit de la SSL. En aquest sentit, es presenten les propostes agrupades en tres grans línies d'intervenció. Algunes d'elles van directament relacionades amb les accions que actualment està desenvolupant la SGSSL (entre altres: Monitorització i anàlisi de dades; Desenvolupament d'instruments; i Fiabilitat i validesa de les dades monitoritzades). Altres, en canvi, obren el ventall de possibilitats de cara al futur.

Línia 1: Recerca quantitativa orientada a la millora d'estadístiques i del seu ús (recollida/explotació de dades)

Aquesta primera línia d'actuació ve relacionada directament amb les accions que la SGSSL actualment duu a terme. En aquest sentit, les propostes fan referència als processos de recollida de dades i al seu posterior tractament.

1.1. Millora d'indicadors

La millora dels indicadors és una de les propostes més presents en el conjunt de grups de discussió. Aquesta millora passa per adequar les tècniques de recollida de dades. En aquest sentit, estem parlant d'una reelaboració de les enquestes existents, atenent a preguntes i ítems de resposta. És a dir, aquesta proposta planteja un exercici de codificació previ i una prospectiva del que seria la matriu resultant de dades. Aquesta proposta incideix en futures enquestes, tot i que també inclouria possibles connexions amb qüestionaris prèviament dissenyats.

1.2. Tractament de dades (amb enquestes ja desenvolupades)

Si l'anterior proposta versa sobre dades futures, aquesta proposta busca optimitzar el tractament del conjunt de dades existents, a partir de l'explotació estadística d'aquestes. Aquí, l'actuació és menys complexa i plantejaria un exercici relativament senzill de codificació posterior i tractament de les dades obtingudes per les enquestes existents en matèria de SSL.

Línia 2: Recerca qualitativa en gestió/intervenció en SSL (empreses)

2.1. Estudi d'intervencions en SSL (*males pratiques-bones intervencions*)

Aquesta proposta apareix a l'anàlisi dels grups de discussió i fa referència al seguiment i estudi de casos amb una situació deficitària en matèria de gestió de riscos laborals, els quals han estat intervinguts per l'autoritat competent i que han aconseguit canviar els seus procediments i entorn de gestió de riscos. L'objectiu és estudiar els mecanismes de correcció aplicats i aplicables i difondre casos reals de canvi en matèria de gestió de riscos laborals. Aquest estudi també permetria aïllar les possibles dificultats o obstacles a aquests canvis en la gestió de riscos per part d'empreses i treballadors.

2.2. Estudi de dificultats d'empreses en gestió SSL (pimes, autònoms)

Aquesta proposta enllaça amb l'últim element que s'apunta en l'anterior proposta, però fent-lo extensible al conjunt de la gestió de SSL. Aquí es posa l'èmfasi en dos casos paradigmàtics en quant a les seves diferències respecte a la resta de tipus d'empreses, casos que presenten dificultats inherents a la seva casuística respecte a la gestió de riscos laborals. Parlem de les pimes i dels autònoms.

2.3. Estudi de mecanismes d'interacció en SSL (empreses, mútues, SPP/SPA...)

Aquesta proposta apareix vinculada a la demanda de major interacció entre agents, que apareix en els grups de discussió estudiats. Aquesta major interacció es podria enfocar des de dues vessants:

- a) Empresa–SPP/SPA: on el focus d'atenció es posaria en la relació entre les empreses i els serveis de prevenció, especialment els serveis de prevenció aliens. La comparació d'aquests amb els serveis de prevenció propis permetria destacar les dificultats que tenen uns i altres en quant a la relació amb les empreses per a una correcta gestió de la SSL.
- b) Línia jeràrquica (empresa-treballador): aquí el focus d'atenció es posaria en la relació dins l'empresa des del nivell directiu fins als operadors, passant pels comandaments intermedis, etc. L'objectiu seria el mateix que en l'opció anterior: destacar les dificultats a l'hora d'implantar la gestió de riscos laborals. Tot i que aquesta segona opció resultaria més interessant, també pot resultar més complexa de realitzar ateses les dificultats per realitzar el treball de camp.

2.4. Estudi de bones pràctiques

Aquesta proposta està relacionada amb la idea clàssica de bones pràctiques, però amb modificacions. La recerca de bones pràctiques suposaria cercar, estudiar i mostrar una sèrie d'actuacions considerades correctes en matèria de SSL. La idea que aquí es planteja és anar un pas més enllà i plantejar l'estudi de casos de bones actuacions en SSL amb bons resultats empresarials. Aquesta idea ja ha aparegut en algun grup de discussió (GD2). La idea que hi ha darrera és mostrar als agents implicats (particularment al conjunt dels empresaris) els beneficis econòmics d'una correcta gestió de riscos laborals. El repte d'aquesta proposta, atès l'actual entorn econòmic, seria la primera fase de selecció de casos (empreses) amb una correcta gestió de riscos laborals i amb bons resultats empresarials.

Línia 3: Recerca qualitativa en grups específics (agents SSL)

Aquesta línia ve referida a l'estudi (de forma qualitativa) de casos que, per la seva peculiaritat, tenen una presència important en el discurs dels grups de discussió, i que són significatius dins la dimensió de la SSL. Aquests casos són: professionals sanitaris en medicina del treball, autònoms, tècnics de prevenció (preferentment, els SPA per sobre dels SPP). Aquesta recerca tindria un caire més etnogràfic que l'estratègia proposada en la línia 2.

Aquí la proposta de recerca consistiria en desenvolupar un estudi de caire etnogràfic (observació combinada amb entrevistes i discussions de grup) sobre alguns d'aquest agents, els quals servien de nexa entre els diferents agents i/o àmbits de la SSL. En aquest sentit, la focalització en els serveis de prevenció, especialment els serveis aliens, permetrien aquest estudi de les dificultats i obstacles que es troben amb la resta d'agents (empreses, mútues, administració...), posant l'èmfasi, doncs, en la relació entre ells. Casos com els dels autònoms i/o els metges del treball també són interessants en tant que són figures relativament "poc reconegudes" i amb una casuística particular: els autònoms per tenir unes característiques específiques front a la resta de treballadors i empreses; i els metges del treball per estar ubicats en una cruïlla de forces i relacions que comprenen agents i àmbits com empreses, mútues, serveis de prevenció, atenció sanitària primària, malalties professionals, etc.

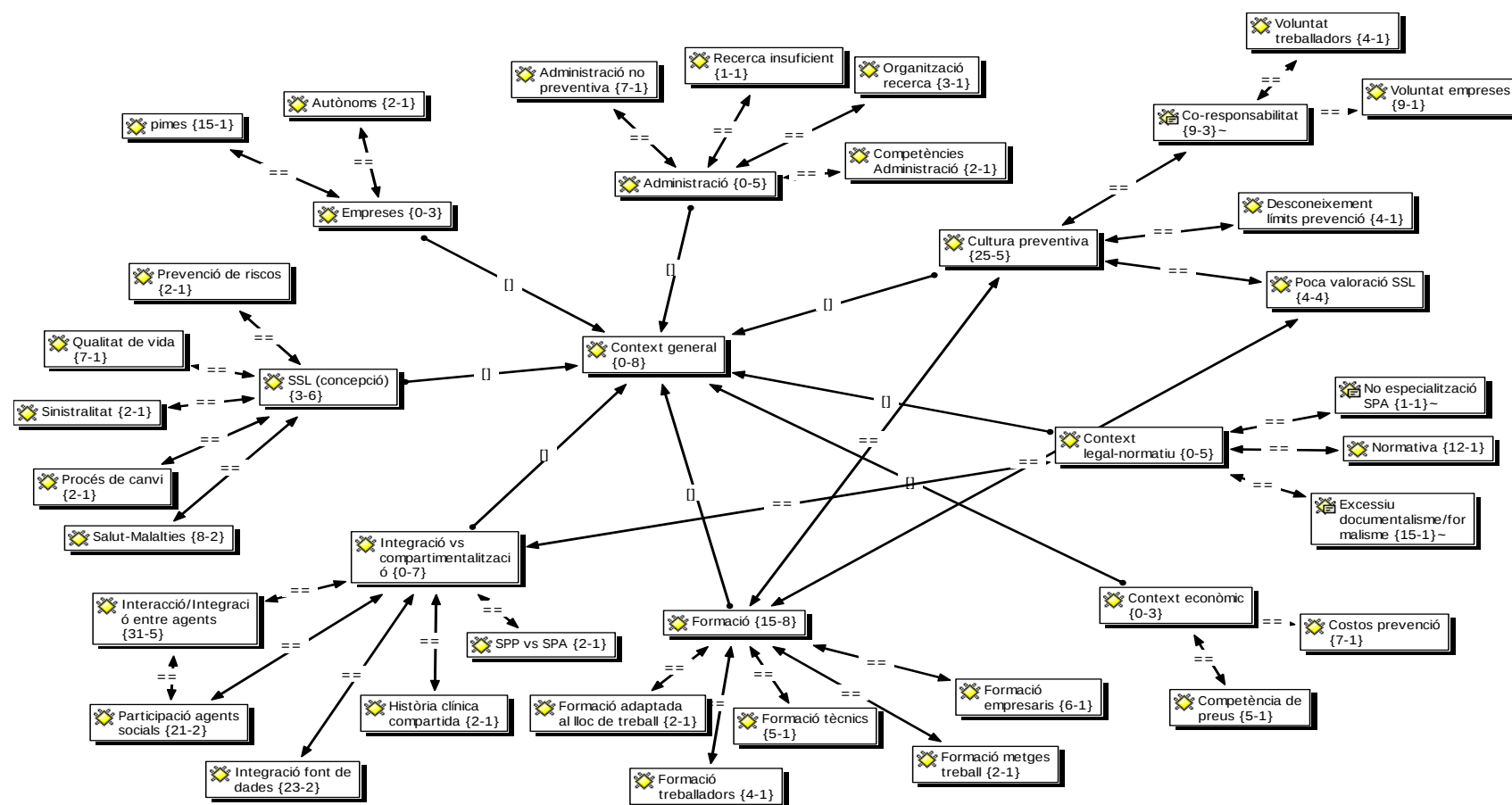
Dins aquesta línia de recerca també es pot desenvolupar l'estudi del grau de col·laboració i interacció entre els actors que participen en la SSL a l'interior de l'empresa (treballadors, comandaments intermedis, nivell directiu, etc.). Aquesta

vessant es relaciona amb la proposada al punt 2.3.b. Però, al contrari de la proposta apuntada més amunt, de caire més documental i institucional (on el focus es posa en l'estudi de les dificultats del mecanismes de gestió de la SSL), aquí es busca una orientació més etnogràfica, que englobi tot el procés de interacció i comunicació entre els actors que participen a l'interior de l'empresa: com es comuniquen i interactuen, la transmissió de directrius en gestió de riscos laborals, l'assimilació d'aquestes directrius, etc.

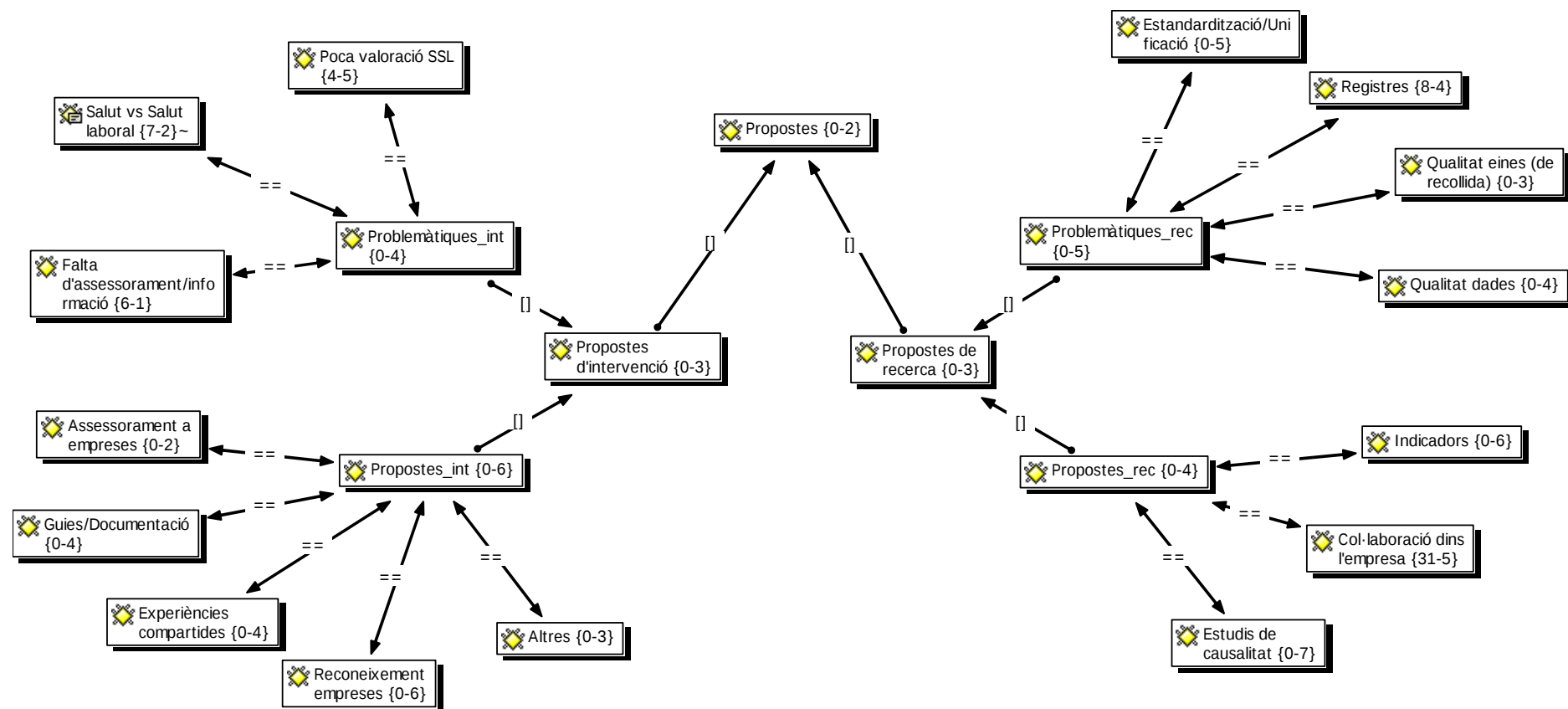
Annexos

1. MAPES CONCEPTUALS (NETWORKS)

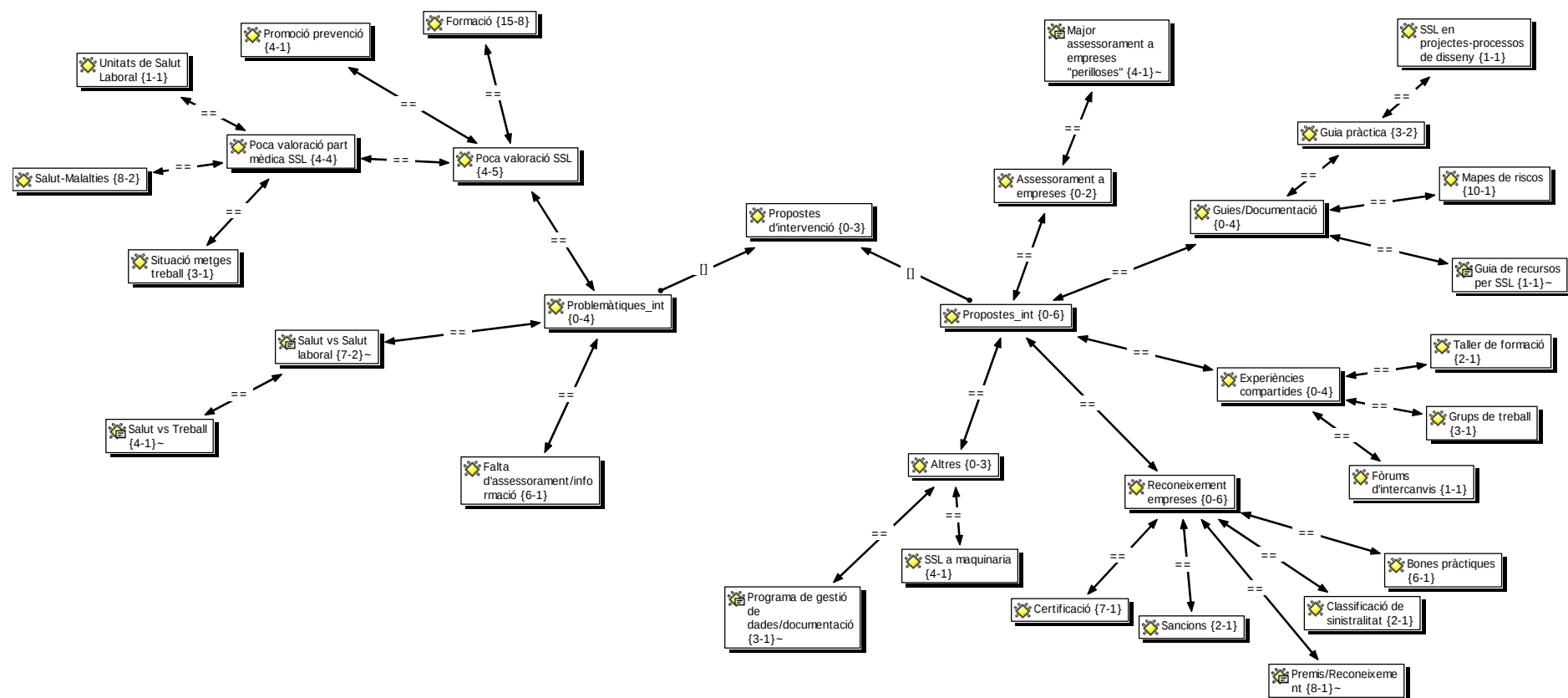
Mapa 1: Context general

Mapa 2: Propostes general

Mapa 3: Propostes d'intervenció

Mapa 4: Propostes de recerca

2. INFORMACIÓ ANÀLISI GD (Outputs Atlas.ti)

2.1. Codis (Code-Filter: All)

Aquí es reproduïx el llista de tots el codis utilitzats per l'anàlisi. Aquests codis responen al resultat final, en tant que durant el procés d'anàlisi s'han anat modificant, eliminant-ne alguns i creant-ne de nous.

Accés registres	Competències Administració	Experiència dels treballadors
Administració	Comunicat d'accidents	Experiències compartides
Administració no preventiva	Context econòmic	Exposició vs accident
Altres	Context general	Falta d'assessorament/informació
Aplicabilitat registres	Context legal-normatiu	Fitxes d'accidents
Assessorament a empreses	Contrastació d'informació accident	Formació
Assessorament empreses	Costos prevenció	Formació adaptada al lloc de treball
Autònoms	Cultura preventiva	Formació empresaris
Avaluació de riscos	Desconeixement límits prevenció	Formació metges treball
Bones pràctiques	Empreses	Formació tècnics
Casuística malalties	Estabilitat en demanda de dades	Formació treballadors
Casuística sinistres	Estandardització avaluació de riscos	Fòrums d'intercanvis
Certificació	Estandardització registres	Grups de treball
Classificació de sinistralitat	Estandardització/Unificació	Guia de recursos per SSL
Co-responsabilitat	Estudis amb cobertura jurídica	Guia pràctica
Col·laboració dins l'empresa	Estudis de causalitat	Guies/Documentació
Comandaments intermitjos	Estudis fets SGSSL	Història clínica compartida
Comparativa d'avaluacions riscos	Excessiu documentalisme/formalisme	Indicadors
Competència de preus		

Indicadors salut
Integració font de dades
Integració vs
compartimentalització
Salut vs Salut laboral
Major assessorament a empreses
"perilloses"
Mapes de riscos
Millora ítems enquesta
Millora/Creació d'indicadors
Millors en organització SSL
No especialització SPA
No ús de registres
Normativa
Organització recerca
Participació agents socials
pimes
Poca valoració part mèdica SSL
Poca valoració SSL
Premis/Reconeixement
Prevenió de riscos
Problemàtiques_int
Problemàtiques_rec
Procés de canvi
Programa de gestió de
dades/documentació
Promoció prevenció
Propostes
Propostes d'intervenció
Propostes de recerca
Propostes_int
Propostes_rec
Qualitat dades
Qualitat de vida
Qualitat eines (de recollida)
Recerca en incapacitats
Recerca insuficient

Reconeixement empreses
Registre estandarditzat
d'auditoria
Registres
Rendibilitat prevenció
Riscos trànsit
Salut-Malalties
Salut vs Treball
Sancions
Seguiment/Avaluació dades
Seguiment/Avaluació intervencions
Sinistralitat
Situació metges treball
SPP vs SPA
SSL (concepció)
SSL a maquinària
SSL en projectes-processos de
disseny
Taller de formació
Unificar criteris SSL
Unitats de Salut Laboral
Voluntat empreses
Voluntat treballadors

2.2. Distribució codis per GD (Codes-primary-documents-table)

Aquí es reproduïx la distribució dels codis en funció dels grups de discussió realitzats

CODES	PRIMARY DOCS						Totals
	1	2	3	4	5	6	
Accés registres	0	1	0	4	0	7	12
Administració	0	0	0	0	0	0	0
Administració no pre	0	3	0	0	0	4	7
Altres	0	0	0	0	0	0	0
Aplicabilitat regist	0	0	0	4	0	0	4
Assessorament a empr	0	0	0	0	0	0	0
Assessorament empres	0	5	0	0	1	1	7
Autònoms	0	0	1	0	1	0	2
Avaluació de riscos	0	0	9	0	0	0	9
Bones pràctiques	1	0	0	3	2	0	6
Casuística malalties	0	0	1	2	0	0	3
Casuística sinistres	0	2	3	5	0	0	10
Certificació	4	0	0	1	0	2	7
Classificació de sin	2	0	0	0	0	0	2
Co-responsabilitat	0	3	0	0	4	2	9
Col·laboració dins l	7	0	9	2	5	8	31
Comandaments intermi	1	0	0	0	0	0	1
Comparativa d'avalua	0	0	1	0	0	0	1
Competència de preus	1	0	0	0	0	4	5
Competències Adminis	0	0	0	0	2	0	2
Comunicat d'accident	0	0	5	0	0	0	5
Context econòmic	0	0	0	0	0	0	0
Context general	0	0	0	0	0	0	0
Context legal-normat	0	0	0	0	0	0	0
Contrastació d'infor	0	0	1	0	0	0	1
Costos prevenció	0	0	0	1	3	3	7
Cultura preventiva	10	6	2	1	3	3	25
Desconeixement límit	0	0	0	0	0	4	4
Empreses	0	0	0	0	0	0	0
Estabilitat en deman	0	0	0	0	0	1	1
Estandardització ava	0	0	0	0	0	5	5
Estandardització reg	0	0	2	1	0	0	3
Estandardització/Uni	0	0	0	0	0	0	0
Estudis amb cobertur	0	1	0	0	0	0	1
Estudis de causalita	0	0	0	0	0	0	0
Estudis fets SGSSL	0	0	1	0	0	0	1
Excessiu documental	2	4	2	3	1	3	15
Experiència dels tre	0	0	0	2	1	0	3
Experiències compart	0	0	0	0	0	0	0
Exposició vs acciden	0	0	4	0	0	0	4
Falta d'assessoramen	0	6	0	0	0	0	6
Fitxes d'accidents	0	0	2	0	0	0	2
Formació	7	4	2	0	2	0	15
Formació adaptada al	0	1	0	0	1	0	2
Formació empresaris	1	0	1	2	0	2	6
Formació metges treb	0	0	0	0	2	0	2
Formació tècnics	0	0	0	0	1	4	5
Formació treballador	0	0	3	0	0	1	4
Fòrums d'intercanvis	1	0	0	0	0	0	1
Grups de treball	2	0	1	0	0	0	3
Guia de recursos per	0	0	0	0	0	1	1
Guia pràctica	0	0	2	0	0	1	3
Guies/Documentació	0	0	0	0	0	0	0

Història clínica com	0	0	0	0	2	0	2
Indicadors	0	0	0	0	0	0	0
Indicadors salut	0	0	0	1	0	0	1
Integració font de d	0	2	3	5	11	2	23
Integració vs compar	0	0	0	0	0	0	0
Salut vs Salut labor	0	1	0	0	1	5	7
Major assessorament	0	0	0	3	1	0	4
Mapes de riscos	0	1	7	0	1	1	10
Millora ítems enques	0	0	2	2	0	0	4
Millora/Creació d'in	2	3	2	2	0	3	12
Millors en organitz	0	0	3	0	0	0	3
No especialització S	0	0	0	0	0	1	1
No ús de registres	3	1	0	3	0	0	7
Normativa	1	0	0	0	8	3	12
Organització recerca	0	0	0	0	3	0	3
Participació agents	4	0	1	15	0	1	21
pimes	1	4	2	2	3	3	15
Poca valoració part	0	0	0	0	0	4	4
Poca valoració SSL	1	0	0	0	1	2	4
Premis/Reconeixement	3	3	0	0	1	1	8
Prevenió de riscos	0	0	0	0	2	0	2
Problemàtiques_int	0	0	0	0	0	0	0
Problemàtiques_rec	0	0	0	0	0	0	0
Procés de canvi	0	0	0	2	0	0	2
Programa de gestió d	0	3	0	0	0	0	3
Promoció prevenció	0	0	2	0	2	0	4
Propostes	0	0	0	0	0	0	0
Propostes d'interven	0	0	0	0	0	0	0
Propostes de recerca	0	0	0	0	0	0	0
Propostes_int	0	0	0	0	0	0	0
Propostes_rec	0	0	0	0	0	0	0
Qualitat dades	0	0	0	0	0	0	0
Qualitat de vida	1	0	0	4	1	1	7
Qualitat eines (de r	0	0	0	0	0	0	0
Recerca en incapacit	0	0	0	0	1	0	1
Recerca insuficient	0	0	0	0	1	0	1
Reconeixement empres	0	0	0	0	0	0	0
Registre estandardit	1	0	0	0	0	0	1
Registres	8	0	0	0	0	0	8
Rendibilitat prevenc	0	0	0	0	1	0	1
Riscos trànsit	0	0	3	0	0	0	3
Salut-Malalties	5	0	0	0	3	0	8
Salut vs Treball	0	0	0	0	4	0	4
Sancions	0	0	0	0	2	0	2
Seguiment/Avaluació	0	0	0	3	0	0	3
Seguiment/Avaluació	0	0	0	1	0	0	1
Sinistralitat	1	0	0	0	0	1	2
Situació metges treb	0	0	0	0	3	0	3
SPP vs SPA	0	0	0	0	0	2	2
SSL (concepció)	2	0	0	0	0	1	3
SSL a maquinaria	0	0	0	0	0	4	4
SSL en projectes-pro	0	0	0	0	0	1	1
Taller de formació	2	0	0	0	0	0	2
Unificar criteris SS	1	2	0	0	0	3	6
Unitats de Salut Lab	0	0	0	0	1	0	1
Voluntat empreses	2	0	3	2	0	2	9
Voluntat treballador	0	2	0	0	0	2	4

Totals	77	58	80	76	82	99	472
--------	----	----	----	----	----	----	-----

Nota: Nomenclatura dels GD: GD1: Professionals prevenció; GD2: Sindicats; GD3: Mútues; GD4: Serveis de prevenció; GD5: Empreses; GD6: Administració.